

Risale-i Nur Külliyyatı'ndan
Aslına Sadık Kalınarak Kısmen Sadeleştirilmiştir

Hastalar Risalesi

Bediüzzaman Said Nursi

Hazırlayanlar
Adnan Kayıhan - İlhan Atılgan

Risale-i Nur Külliyyatı'ndan Hastalar Risalesi

Bediüzzaman Said Nursî

Sadeleştiren ve Yayına Hazırlayan:
Adnan Kayıhan - İlhan Atılgan

UFUK YAYINLARI / RİSALE-İ NUR KÜLLİYATI

HASTALAR RİSALESİ

Copyright © *Ufuk Yayınları*, 2012

Bu eserin tüm yayın hakları Yaran Yayıncılık Tic. Ltd. Şirketi'ne aittir. Eserde yer alan metin ve resimlerin Yaran Yayıncılık Tic. Ltd. Şirketi'nin önceden yazılı izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Sadeleştiren ve Yayına Hazırlayan
Adnan KAYIHAN - İlhan ATILGAN

ISBN

978-605-5314-23-1

Yayın Numarası

139

Basım Tarihi

Temmuz 2012

Basım Yeri

Elma Basım

Halkalı Cad. No:164 B4 Blok,

Sefakoy Küçükçekmece, İstanbul

Tel.: 0212 697 30 30 Faks: 0212 697 70 70

Ufuk Yayınları

Rasim Paşa Mh. Rıhtım Cd. Derya İş Merkezi

A Blok No: 28/39-48 Kadıköy / İSTANBUL

Tel: (0216) 449 49 09 Faks: (0216) 449 49 11

www.ufukyayinlari.com

Yirmi Beşinci Lem'a

Yirmi beş “deva”dır.

Hastalara bir merhem, bir teselli, manevî bir reçete olarak, bir hasta ziyareti ve “geçmiş olsun” makamında yazılmıştır.

Bir Hatırlatma ve Özür

Bu manevî reçete, bütün yazdıklarımızdan daha hızlı bir şekilde¹ HAŞİYE telif edildiği gibi, hepsinin aksine, tashihe ve dikkatlice okumaya vakit bulamadan, gayet süratle, ancak bir defa gözden geçirildi. Yani ilk müsvedde gibi dağınık kaldı. Kalbe fitrî bir şekilde gelen mânâları sanatla ve üslûba dikkat ederek bozmamak için yeniden ele almaya lüzum görmedik. Okuyanlar, bilhassa hastalar bazı hoş olmayan tabirlerden veyahut ağır kelimelerden, ifadelerden sıkılıp gücenmesin, bana da dua etsinler.

الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ²
وَالَّذِي هُوَ يُطْعَمُنِي وَيَسْقِينِ ۖ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ³

Bu Lem'a'da, insanlığın on kısmından birini teşkil eden musibete uğramışlara ve hastalara hakiki bir teselli ve faydalı bir merhem olabilecek yirmi beş devayı kısaca beyan ediyoruz.

¹ HAŞİYE Bu risale dört buçuk saatte telif edilmiştir. Rüşdü: “Evet”. Re’fet: “Evet”. Hüsrev: “Evet”. Said: “Evet”.

² “Sabırlılar o kimselerdir ki, başlarına musibet geldiğinde, ‘Biz Allah’a aidiz ve vakti geldiğinde elbette O’na döneceğiz’ derler.” (Bakara sûresi, 2/156).

³ “O’dur beni doyuran, O’dur beni içiren. Hastalandığımda O’dur bana şifa veren.” (Şuarâ sûresi, 26/79-80).

Birinci Deva

Ey biçare hasta! Merak etme, sabret. Hastalığın sana dert değil, belki bir çeşit dermandır. Çünkü ömür bir sermayedir, gidiyor. Meyvesi olmazsa boşa gider. Hem rahat ve gaflet içinde çok çabuk geçer. Hastalık senin o sermayeni büyük kârlarla kazançlı hale getiriyor. Ömrün çabuk geçmesine meydan vermiyor, onu tutuyor, uzun kılıyor ki, meyvesini verdikten sonra gitsin. İşte ömrün hastalık sayesinde uzamasına işaret olarak şu darbimesel dilden dile dolaşmıştır: “Musibet zamanı çok uzun, sefa zamanı ise pek kısadır.”

İkinci Deva

Ey sabırsız hasta! Sabret, hatta şükret. Senin bu hastalığın, ömrünün dakikalarını birer saat ibadet hükmüne geçirebilir. Çünkü *ibadet iki kısımdır. Biri namaz, dua gibi mâlum olan müspet ibadetlerdir. Diğeri ise menfî kısımdır; insan hastalık ve musibet vasıtasıyla aczini, zayıflığını hisseder, Rahîm Yaraticısına sığınır, yalvarır. Hâlis, riyasız, manevî bir ibadete mazhar olur.*

Evet, hastalıkla geçen bir ömrün, Allah'tan şikâyet etmemek şartıyla, mümin için ibadet sayıldığına dair sahih rivayetler var.⁴ Hatta sabreden ve şükreden bazı hastaların bir dakikasının bir saat ibadet ve bazı kâmil zâtların hastalığının bir dakikasının bir gün ibadet hükmüne geçtiği, sahih rivayetlerle ve doğruluğuna şüphe bulunmayan keşiflerle sabittir. Ömrünün bir dakikasını bin dakika hükmüne geçirip sana uzun bir ömür kazandıran hastalıktan şikâyet değil, ona teşekkür et.

---

⁴ “Bir kimse salih amel işlerken araya bir hastalık veya sefer girip ameline engel olursa, Allah ona sıhhati yerindeyken yapmakta olduğu salih amelin sevabını aynen yazar.” mealindeki hadis için bkz. Buhârî, cihâd 134; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 4/410; el-Beyhakî, Şuabü'l-İmân 7/182.

Üçüncü Deva

Ey tahammülsüz hasta! Gelenlerin sürekli gitmesi, gençlerin ihtiyarlaması ve daima yokluk ve ayrılık içinde yuvarlanması, insanın bu dünyaya keyif sürmek ve lezzet almak için gelmediğinin delilidir. Hem insan, canlıların en mükemmeli, donanım bakımından en zengini, en yükseği, hatta sultanı hükmünde olduğu halde, geçmiş lezzetleri ve gelecek sıkıntıları düşünerek, hayvana nispeten en aşağı derecede, ancak kederli, zahmetli bir hayat geçiriyor. Demek ki o, bu dünyaya yalnız güzel yaşamak, ömrünü rahat ve sefa ile geçirmek için gelmemiştir. Elinde büyük bir sermaye bulunan insan, burada ticaretle sonsuz, ebedî bir hayatta saadeti elde etmeye çalışmak için dünyaya gelmiştir.⁵ Ona verilen sermaye ömürdür.

Eğer hastalık olmazsa sağlık ve afiyet insana gaflet verir, dünyayı hoş gösterir, ahireti unutturur.⁶ İnsan, kabri ve ölümü aklına getirmek istemez, geçici hevesler ömür sermayesini boş yere sarf ettirir. Hastalık ise birden insanın gözünü açar. Vücuduna der ki: “Ölümsüz ve başıboş değilsin, bir vazifen var. Gururu bırak, seni Yaratanı düşün, kabre gideceğini bil, ona göre hazırlan.”

İşte bu noktadan, hastalık insanı hiç aldatmayan bir nasihatçi ve hep ikaz eden bir rehberdir. Ondan şikâyet değil, belki bu yönüyle ona teşekkür etmek, eğer çok ağır gelirse sabır istemek gerekir.

---

⁵ Bu hakikati ifade eden ayet-i kerimeler için bkz. Fâtır sûresi, 35/29; Tevbe sûresi, 9/111.

⁶ “İki (büyük) nimet vardır. İnsanların çoğu onlar hususunda aldanmıştır: Sihat ve boş vakit!” anlamındaki hadis için bkz. Buhârî, rikak 1; Tirmizî, zühd 1.

Dördüncü Deva

Ey halinden şikâyet eden hasta! Senin hakkın şikâyet değil, şükür ve sabırdır. Çünkü bedeninin ve uzuvlarının, kendi mülkün değildir. Onları sen yapmadın, başka tezgâhlardan satın almadın. Demek ki, onlar başkasının mülküdür. Onların Mâlik'i, mülkünde istediği gibi tasarruf eder.

Yirmi Altıncı Söz'de denildiği gibi, mesela gayet zengin ve mahir bir sanatkâr, güzel sanatını ve kıymetli servetini göstermek için, diktiği gayet sanatlı ve kıymetli taşlarla süslenmiş bir gömleği, bir elbiseyi, modellik vazifesi gördürmek maksadıyla, bir ücret karşılığında, miskin bir adama bir saatliğine giydirir. Onun üstünde işlemler yapar ve adama çeşitli vaziyetlerde durmasını söyler. Sanatının harikalarını göstermek için elbiseyi keser, uzatır, kısaltır, değiştirir. Acaba ücret karşılığında modellik yapan miskin adamın, o sanatkâra: “Beni zahmete sokuyorsun, eğilip kalkmak bana sıkıntı veriyor, beni güzelleştiren bu gömleği kesip kısaltmakla güzelliğimi bozuyorsun.” demeye hakkı var mıdır? “Merhametsizlik, insafsızlık ediyorsun.” diyebilir mi? İşte aynen bu misaldeki gibi, ey hasta, Sâni-i Zülcelâl sana göz, kulak, akıl, kalb gibi nuranî duygularla süslenmiş olarak giydirdiği beden gömleği üzerinde güzel isimlerinin nakışlarını göstermek için seni birçok vaziyet içinde çevirir ve farklı hallere sokar. Sen açlıkla O'nun Rezzak ismini tanıdığın gibi, hastalığınla da Şâfi ismini bil. Elemler, musibetler O'nun bir kısım isimlerinin hükümlerini gösterdiği için onlarda hikmetten ve rahmetten parıltılar, o parıltılar içinde de pek çok güzellik bulunuyor. Eğer o korktuğun ve nefret ettiğin hastalık perdesi açılrsa arkasında sevimli, güzel mânâlar bulursun.

Beşinci Deva

Ey hastalığa tutulan kardeş! Tecrübemle şuna kanaat getirdim ki, bu zamanda hastalık bazılarında Allah'ın bir ihsanı, bir hediyesidir. Sekiz-dokuz senedir, lâyük olmadığım halde, bazı gençler, hastalıkları sebebiyle dua etmem için benimle görüştüler. Dikkat ettim, hangi hasta genci gördüysem, başka gençlere kıyasla ahiretini düşünmeye başlıyordu. Onlarda gençlik sarhoşluğu yoktu. Gaflet içindeki hayvanî heveslerden kendilerini bir derece kurtarmışlardı. Ben de bakıyor, onların tahammül edilebilir derecedeki hastalıklarının Cenâb-ı Hakk'ın bir ihsanı olduğunu hatırlatıyordum.

Diyordum ki:

“Kardeşim, senin bu hastalığının aleyhinde değilim, hasta olduğun için sana karşı bir şefkat hissedip acımıyorum ki dua edeyim. Hastalık seni tam uyandırıncaya kadar sabretmeye çalış, o vazifesini bitirdikten sonra Rahîm Yaratıcın inşaallah sana şifa verir.”

Hem şöyle diyordum:

“Senin bazı emsalin sağlıklı oldukları için gaflete düşüp namazı terk ediyor, kabri düşünmeyip Allah'ı unutuyor, bir saatlik dünya hayatının görünüşteki keyfi için sonsuz, ebedî hayatlarını sarsıyor, zedeliyor, belki de mahvediyorlar. Sen hastalık gözüyle, eninde sonunda gideceğin bir durak olan kabri ve onun arkasındaki ahiret menzillerini görüyor ve ona göre davranıyorsun. Demek ki, hastalık senin için aslında bir sıhhattir. Bir kısım emsalindeki sağlık ise bir hastalıktır.”

Altıncı Deva

Ey elemden şikâyet eden hasta! Senden rica ediyorum, geçmiş ömrünü düşün; lezzetli, safalı günleri ve sıkıntılı, elemli vakitleri hatırla. Herhalde ya “Oh!” ya da “Ah!” diyeceksin. Yani kalbin veya dilin ya “Elhamdülillah, şükür!” ya da “Çok yazık, eyvahlar olsun!” diyecek.

Dikkat et, sana “Oh, elhamdülillah, şükür” dedirten, başından geçmiş elemeleri ve musibetleri düşünmektir. Bu bir manevî lezzeti ortaya çıkarır, kalbin şükreder. Çünkü elemin geçip gitmesi, lezzettir. O elemeler ve musibetler yok olup gitmekle ruhunda bir lezzet miras bırakmıştır; düşünerek değilse ruhtan lezzet akar, şükürler damlar.

Sana, “Eyvahlar olsun, çok yazık!” dedirten ise geçirdiğin lezzetli ve sefa içindeki vakitlerdir; yok olup gitmeleriyle ruhunda daimî bir elemi miras bırakırlar. Ne zaman onları düşünsen o elem yine değişir, pişmanlık ve hasret akıtır.

Madem meşru olmayan bir günlük lezzet, bazen bir sene manevî elem çektiriyor. Ve bir günlük geçici hastalıkla gelen elemde birçok günün manevî sevap lezzetiyle beraber, o hastalığın geçip gidecek olmasının manevî zevki vardır. Sen şimdilik başındaki bu geçici hastalığın neticesini ve içyüzündeki sevabı düşün, “Bu da geçer, ya Hû!” de, şikâyet etmek yerine şükret.

Altıncı Deva⁷ HAŞİYE

Ey dünya zevklerini düşünüp hastalıktan ızdırap çeken kardeşim! Eğer bu dünya sonsuz olsaydı, yolumuzda ölüm bulunmasaydı, ayrılık ve yokluk rüzgârları esmeseydi ve musibetli, fırtınalı gelecekte manevî kış mevsimleri bizi beklemeseydi, ben de seninle beraber bu haline acırdım. Fakat madem dünya bir gün bize, “Haydi, dışarı!” diyecek, feryadımıza kulağını kapayacak; o kovmadan biz bu hastalıkların ikazıyla şimdiden onun aşkından vazgeçmeliyiz. O bizi terk etmeden, dünyayı kalben terk etmeye çalışmalıyız.

Evet, hastalık bize bu mânâyı hatırlatıp der ki: “Senin vücudun taştan, demirden değildir. Hatta daima dağılmaya müsait çeşitli maddelerden terkip edilmiştir. Gururu bırak, aczini anla, sahibini tanı, vazifeni bil, dünyaya niçin geldiğini öğren.” İşte, hastalık kalbin kulağına böyle gizlice ihtar ediyor.

Hem madem dünyanın zevki, lezzeti devam etmiyor. Hele meşru değilse hem geçici, hem elemli, hem günahlı oluyor. O zevki kaybettiğin için hastalık bahanesiyle ağlama; aksine, hastalıktaki manevî ibadeti ve ahirete ait sevap yönünü düşün, ondan zevk almaya çalış.

---

⁷ HAŞİYE Bu Lem’a fitrî bir şekilde akla geldiğinden altıncı mertebede iki deva yazıldı. Fitriliğine ilişmemek için öylece bıraktık, belki bunda bir sır vardır diye değiştirmedik.

Yedinci Deva

Ey sağlığındaki lezzeti kaybeden hasta! Hastalığın, Allah'ın sana sağlığında verdiği nimetlerin lezzetini kaçırmıyor; aksine, artırıyor, onları sana tattırıyor. Çünkü bir şey devamlı olursa tesirini kaybeder. Hatta varlığın hakikatini bilen zâtlar ittifakla diyorlar ki: **إِنَّمَا الْأَشْيَاءُ تُعْرَفُ بِأَضْدَادِهَا** Yani, “Her şey zıddıyla bilinir.” Mesela, karanlık olmazsa ışık bilinemez, ondan lezzet alınamaz. Sođuk olmazsa sıcaklık anlaşılabilir, onun zevkine varılamaz. Açlık olmazsa yemek lezzet vermez. Midede hararet olmazsa su içmenin zevki kalmaz. Sıkıntı olmazsa afiyet zevksizdir. Hastalık olmadan sağlık lezzetsizdir.

Madem Hakîm Yaratıcı, insana her çeşit ihsanını hissettirmek, her türlü nimetini tattırmak ve onu daima şükre sevk etmek istediğini, insanı şu kâinattaki sayısız nimeti tadacak, tanıyacak derecede kabiliyetlerle donatarak gösteriyor. Elbette sağlık ve afiyet verdiği gibi, hastalık, sıkıntı, dert de verecektir. Sana soruyorum: Başında, elinde veya midende bu hastalık olmasaydı; sen başının, elinin ve midenin sağlıklı halindeki lezzetli, tatlı ilahî nimeti hissedip şükreder miydin? Elbette değil şükretmek, belki düşünmezdin bile; o sağlığı şuuruzca gaflete, belki haram zevklere harcardın.

---

8 et-Taberî, Câmiu'l-Beyân 19/19. Ayrıca bkz. el-Gazâlî, İhyâu Ulûmi'd-Dîn 4/321; İbni Kayyim, Medâricü's-Sâlikîn 3/188

Sekizinci Deva

Ey ahiretini düşünen hasta! Hastalık, günahların kirini sabun gibi yıkar, temizler. Hastalığın günahlara kefarete olduğu sahih hadislerle sabittir. Hadiste buyrulmuş ki: “Bir ağacı silkmekle ermiş meyveleri nasıl düşerse, imanlı bir hastanın titremesi de günahları öyle döker.”²

Günahlar, ebedî hayatta daimî; bu dünya hayatında ise kalb, vicdan ve ruh için manevî hastalıklardır. Eğer sabır gösterip şikâyet etmezsen, şu geçici hastalığın sayesinde pek çok daimî hastalıktan kurtulursun. Eğer günahları düşünmüyor, ahireti bilmiyor veya Allah’ı tanımıyorsan sende öyle dehşetli bir hastalık vardır ki, bu küçük hastalığından milyonlarca defa daha büyüktür. Asıl onu düşünüp feryat et. Çünkü kalbin, ruhun ve nefsin dünyadaki bütün varlıklarla alâkalıdır. Ayrılık ve yokluk ile o alâkalar sürekli kesilip sende sayısız yara açar. Bilhassa, ahireti bilmediğin için ölümü ebedî yokluk olarak hayal ettiğinden âdeta yara bere içinde, hastalıklı, dünya kadar bir vücudun var. İşte ilk önce, çok yaralı bu büyük manevî vücudun sayısız hastalıklarına mutlak ilaç ve şifa verici bir deva olan imanı aramak ve inancını düzeltmek gerekir. O ilacı bulmanın en kısa yolu, bu maddî hastalığın yırttığı gaflet perdesinin altında sana gösterdiği aczin ve zayıflığın penceresinden Kadîr-i Zülcelâl’in kudretini ve rahmetini tanımaktır.

Evet, Allah’ı tanımayanın başında dünya dolusu belâ vardır. Allah’ı tanıyanın dünyası ise nurla ve manevî sevinçle doludur. İnsan, derecesine göre iman kuvvetiyle bunu hisseder. Basit maddî hastalıkların elemi, imandan gelen bu manevî sevincin, şifanın ve lezzetin altında erir, kaybolur.

---

² Buhârî, merdâ 1, 2, 13, 16; Müslim, birr 14; Dârimî, rikak 57.

Dokuzuncu Deva

Ey Hâlık'ını tanıyan hasta! Hastalıklardan duyulan elem ve korku, hastalığın bazen ölüme sebep olmasındandır. Ölüm, gaflet nazarıyla ve zahiren dehşetli görüldüğünden, ona yol açabilen hastalıklar insanı korkutuyor, telaşlandırıyor.

Öncelikle bil ve kesinlikle iman et ki: “*Ecel mukadderdir, değişmez.*”¹⁰ Çok ağır hastaların başında ağlayan ve sağlıklı olan pek çokları ölmüş, o ağır hastalar ise şifa bulup yaşamıştır.

İkincisi: Ölüm, görüldüğü gibi dehşetli değil. Birçok risalede kesin, şüphesiz bir şekilde, Kur'an-ı Hakîm'in verdiği nurla ispat etmişiz ki: *Müminler için ölüm; hem hayat vazifesinin külfetinden terhis, hem dünya meydanında imtihan ve talim olan kulluktan paydos, hem öteki âleme gitmiş yüzde doksan dokuz ahbap ve akrabaya kavuşmak için bir vesile, hem insanın hakiki vatanına ve ebedî saadet makamına girmesine bir vasıta, hem dünya zindanından cennet bahçelerine bir davet, hem de Rahîm Yaraticının lütfuyla hizmetine karşılık bir ücret alma nöbetidir.* Madem ölümün gerçek mahiyeti budur; ona dehşetle değil, aksine, rahmet ve saadetin kapısı olarak bakmak gerekir.

Allah dostlarının bir kısmının ölümden korkmaları ise ölümün dehşetinden değil, “daha fazla hayır kazanayım” diyerek hayat vazifesinin devamıyla elde edecekleri hayırları düşünmeleri sebebiyledir. Evet, *müminler için ölüm, rahmet kapısıdır. Dalâlet yolundakiler için ise ebedî karanlık kuyusudur.*¹¹

---

¹⁰ Ecelin takdir edilmiş olup bir an geri bırakılmayacağına ve öne de alınmayacağına dair bkz. A'râf sûresi, 7/34; Yûnus sûresi, 10/49.

¹¹ Kabrin müminler için cennet bahçelerinden bir bahçe, dalâlet yolundakiler için ise cehennem çukurlarından bir çukur olmasıyla ilgili bkz. Tirmizî, kıyâmet 26; et-Taberânî, el-Mu'cemü'l-Evsat 8/273; el-Beyhakî, Şuabü'l-Îmân 1/360.

Onuncu Deva

Ey hastalığını lüzumsuz merak eden hasta! Sen, hastalığının ağırlığı yüzünden meraklanıyorsun. Bu merak, onu daha da ağırlaştırır. Hastalığının hafiflemesini istiyorsan merak etmemeye çalış. Yani hastalığın faydalarını, sevabını ve çabuk geçeceğini düşün, merakı ortadan kaldır, hastalığın kökünü kes.

Evet, merak hastalığı ikiye katlar; maddî olanın altında kalbine manevî bir hastalık verir ve maddî hastalık ona dayanır, devam eder. Eğer teslimiyetle, rızayla, hastalığın hikmetini düşünmekle merakı ortadan kaldırırsan o maddî hastalığın mühim bir kökü kesilir, hastalık hafifler, kısmen gider. Bilhassa kuruntularla, bazen merak sebebiyle bir dirhem maddî hastalık on kat büyür. Merak kesildiğinde ise o hastalığın onda dokuzu gider. Merak, hastalığı artırdığı gibi, Allah'ın hikmetini itham, rahmetini tenkit ve Hâlık-ı Rahîm'den şikâyet hükmünde olduğu için insan maksadının zıddıyla tokat yer, hastalığı şiddetlenir.

Evet, nasıl ki şükür nimeti artırır,¹² aynen öyle de, şikâyet hastalığı ve musibeti şiddetlendirir. Merak da bir hastalıktır. Onun ilacı, hastalığın hikmetini bilmektir. Madem hikmetini, faydasını öğrendin, o merhemi meraka sür, kurtul. “Ah!” değil “Oh!” de, “Eyvahlar olsun!” yerine ¹³اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَالٍ cümlesini söyle.

---

¹² “Eğer şükrederseniz nimetlerimi daha da artırırım.” (İbrahim sûresi, 14/7).

¹³ “Bize uygun gördüğü her halimizden ötürü hamdolsun Rabbimize.” Bkz. Tirmizî, deavât 128; Ebû Dâvûd, edeb 97, 98; İbni Mâce, edeb 55, duâ 2; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 2/117.

On Birinci Deva

Ey sabırsız hasta kardeş! Hastalık sana peşin bir elem verse de, önceki hastalığından bugüne kadar, geçip gitmesiyle manevî, sevabıyla da ruhî bir lezzet sağlıyor. Bugünden, belki bu saatten sonra hastalık yok, elbette olmayan bir şeyden elem doğmaz; elem olmazsa üzüntü de olmaz. Sen yanlış bir şekilde kuruntu yaptığın için sabırsızlık gösteriyorsun. Çünkü bugüne kadarki bütün hastalık zamanının maddî kısmıyla beraber elemin de gitmiş, geriye sevabı ve geçip gitmesindeki lezzet kalmış. Bu kazancın sana sevinç vermesi gerekirken, elem çekmek ve sabırsızlık göstermek akılsızlıktır. Gelecek günler ise henüz gelmemiş; var olmayan bir günü, bir hastalığı, bir elemin kuruntu ile şimdiden düşünüp elem duymak ve sabırsızlık göstererek üç mertebe “yok”a varlık rengi vermek, divanelik değil de nedir?

Madem bu saate kadarki hastalık zamanları sana sevinç veriyor. Ve madem yine bu saatten sonraki zaman henüz yoktur, hastalık yoktur, elem yoktur. Cenâb-ı Hakk’ın sana verdiği sabır kuvvetini böyle sağa sola dağıtma, içinde bulunduğun saatteki eleme karşı yoğunlaştır, “Ya Sabûr!” de, dayan.

On İkinci Deva

Ey hastalık sebebiyle ibadetinden ve evradından mahrum kaldığı için üzülen hasta! Bil ki, hadisçe sabit olduğu gibi, “Takva sahibi bir mümin, hastalık sebebiyle okuyamadığı sürekli virdinin sevabını hastalık zamanında yine kazanır.”¹⁴ Farz ibadetlerini mümkün olduğu kadar yerine getiren bir hasta, sabır ve tevekkül gösterip farzlarını yine edâ ederse o ağır hastalık, bitene kadar diğer sünnetlerin yerini –hem de hâlis bir surette– tutar. Hem hastalık insana acizliğini, zayıflığını hissettirir. O aczin ve zayıflığın hal diliyle ve sözle dua ettirir. Cenâb-ı Hak, insana sınırsız bir acz ve zayıflık vermiştir¹⁵ ki, daima ilahî dergâha sığınıp niyaz ve duada bulunsun.

¹⁶فَلَنْ مَا يَعْجُونَ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ yani “Eğer duanız olmazsa ne kıymetiniz var!” ayetinin sırrıyla, insanın yaratılış hikmeti ve kıymetinin sebebi hükmündeki samimi dua ve niyazın bir vesilesi hastalık olduğu için, şikâyet değil, Allah’a şükretmek ve hastalığın açtığı dua musluğunu, sağlığı kazanarak kapamamak gerekir.

---

¹⁴ Buhârî, cihâd 134; Ebû Dâvûd, cenâiz 1; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 4/410, 418.

¹⁵ İnsanın sınırsız bir acz ve sonsuz bir zayıflık içinde olmasıyla ilgili bkz. Nisâ sûresi, 4/28; Fâtır sûresi, 35/15; Muhammed sûresi, 47/38; Rûm sûresi, 30/54; Enfâl sûresi, 8/66.

¹⁶ Furkan sûresi, 25/77.

On Üçüncü Deva

Ey hastalıktan şikâyet eden çaresiz insan! Hastalık, bazıları için mühim bir define, çok kıymetli bir ilahî hediyedir. Her hasta, kendi hastalığını böyle kabul edebilir.

Madem ecel vakti belli değil ve Cenâb-ı Hak, insanı mutlak ümitsizlikten ve gafletten kurtarmak, korku ve ümit arasında dünya ve ahiret dengesini gözetmesini sağlamak için hikmetiyle eceli gizlemiş. Hem madem ecel her an gelebilir¹⁷ ve eğer insanı gaflet içinde yakalarsa ebedî hayatına çok zarar verebilir. İşte hastalık gafleti dağıtır, insana ahireti düşündürür, ölümü hatırlatır, insan ölüme öylece hazırlanır. Bazen hastalık sayesinde öyle bir kazancı olur ki, insan yirmi senede erişemediği mertebeye yirmi günde ulaşır.

Mesela –Allah rahmet eylesin– İlamalı Sabri ve İslâmköylü Vezirzade Mustafa adında iki genç arkadaşımız vardı. Yazmayı bilmedikleri halde bu iki zâtın talebelerim arasında samimiyette ve iman hizmetinde en ileri safta olduklarını hayretle görüyordum. Hikmetini bilemedim. Vefatlarından sonra anladım ki, her ikisinde de mühim bir hastalık varmış. O hastalığın irşadıyla, gafil ve farz ibadetleri terk eden gençlerin aksine, mühim bir takva ile en kıymetli hizmette ve ahirete faydalı bir vaziyette bulundular. İnşallah iki senelik hastalık zahmeti, milyonlarca senelik ebedî hayatta saadetlerine vesile olmuştur. Şimdi anlıyorum ki, benim onların sağlığı için bazen ettiğim dua, dünya hayatları itibarı ile beddua olmuş. İnşallah o duam, ahiret saadetleri için kabul edilmiştir.

Öyle inanıyorum ki, o iki zât, on senelik bir takva ile kazanılabilecek bir kâr elde ettiler. Eğer onlar da, bir kısım gençler gibi sağlıklarına ve gençliklerine güvenip gaflete ve haram zevklere dalsalardı ve ölüm onları kollayıp tam günahların pisliği içinde yakalaysaydı, o nurlar defnesi yerine kabirlerini akrep ve yılanlara yuva yapacaklardı.

Madem hastalığın böyle faydaları var; ondan şikâyet değil, ona karşı tevekkül ve sabırla şükredip Allah'ın rahmetine güvenmek gerekir.

---

¹⁷ “Hiç kimse nerede öleceğini de bilemez.” (Lokman sûresi, 31/34). Ayrıca ölümün her an gelebileceğine dair bkz. İsrâ sûresi, 17/68, A'râf sûresi, 7/4, 97.

On Dördüncü Deva

Ey gözüne perde inen hasta! Eğer müminlerin gözüne inen perdenin ardında nasıl bir nur ve manevî bir göz bulunduğunu bilsen, “Yüz bin şükür Rabb-i Rahîmim!” dersin. Bu merhemi tarif etmek için bir hadise anlatacağım:

Bir vakit, bana sekiz sene tam bir sadakatle, hiç gücendirmeden hizmet eden Barlalı Süleyman’ın halasının gözleri kapandı. O dindar, temiz kadın, bana karşı haddimden yüz derece fazla hüsn-ü zan besleyerek beni cami kapısında yakalayıp “Gözümün açılması için dua et.” dedi. Ben de, o mübarek ve meczube kadının dindarlığını duama şefaatchi yaparak, “Ya Rabbi, dinin emirlerine bağlılığı hürmetine onun gözünü aç.” diye yalvardım. İkinci gün Burdurlu bir göz hekimi geldi, tedavi etti. Kırk gün sonra yine gözleri kapandı. Ben çok üzüldüm, çok dua ettim. İnşallah o dua, ahireti için kabul olmuştur.¹⁸ Yoksa benim duam, onun hakkında gayet yanlış bir beddua olurdu. Çünkü kırk gün eceli kalmıştı. Kırk gün sonra –Allah rahmet eylesin– vefat etti.

İşte o merhume, kırk gün Barla’nın hüznü bağlarına, rikkat uyandıran ihtiyarlık gözüyle bakmak yerine, kabrinde kırk binlerce gün cennet bağlarını seyretme mükâfatını kazandı. Çünkü imanı kuvvetli, dinin emirlerine bağlılığı sağlamdı.

Evet, bir mümin, gözüne perde çekilse ve kör olarak kabre girse, derecesine göre o nur âlemini kabir ehlinden çok daha fazla seyredebilir. Bu dünyada nasıl ki birçok şeyi biz görüyoruz, kör olan müminler göremiyor. Kabirde de onlar, iman ile gitmişlerse o âlemi kabir ehlinden o ölçüde daha fazla görürler. En uzağı gösteren dürbünlerle bakar gibi kabirlerinde, derecelerine göre, cennet bağlarını sinema perdesindeymiş gibi seyrederek.

İşte böyle gayet nurlu ve toprak altındayken göklerin üstündeki cenneti görececek, seyredecek bir gözü, gözündeki bu perdenin altında şükür ve sabırla bulabilirsin. O perdeyi gözünden kaldıracak ve seni o gözle baktıracak göz hekimi, Kur’an-ı Hakîm’dir.

---

¹⁸ Bazı dualara dünyada, bazılarına ise ahirette cevap verileceğine dair bkz. el-Buhârî, el-Edebü’l-Müfred 1/248; el-Beyhakî, Şuabü’l-İmân 2/47.

On Beşinci Deva

Ey âh edip inleyen hasta! Hastalığın görünüşüne bakıp “Âh!” eyleme; mânâsına bak, “Oh!” de. Eğer mânâsı güzel olmasaydı, Hâlık-ı Rahîm en sevdiği kullarına hastalık vermezdi. Sahih hadiste buyruluyor ki: أَشَدُّ النَّاسِ بَلَاءً الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْأُمَّتُ فَالْأُمَّتُ¹⁹ Yani, “Musibete ve zorluğa en çok uğrayanlar, insanların en iyileri, en kâmilleridir.”¹⁹ Başta Hazreti Eyyûb (*aleyhisselam*), peygamberler, sonra evliya ve ardından salih kimseler, çektikleri hastalıklara hâlis birer ibadet, Rahman’ın birer hediyesi nazarıyla bakmış, sabır içinde şükretmişler. Hastalığı Hâlık-ı Rahîm’in rahmetinden gelen cerrahi bir müdahale gibi görmüşler.

Sen, ey âh edip inleyen hasta! Bu nuranî kafiye katılmak istersen sabırla şükret. Şikâyet edersen seni aralarına almazlar. Gaflet ehlinin çukurlarına düşer, karanlık bir yolda gidersin.

Evet, bazı hastalıklar eğer ölümle neticelense insanı manevî şehit kılar, şehadet gibi bir velilik derecesine yükselmeyi sağlar. Mesela çocuk doğurmanın yol açtığı hastalıklarla,²⁰ HAŞİYE karın sancısıyla, boğularak, yanarak veya vebadan vefat edenler manevî şehit olduğu gibi, çok mübarek hastalıklar var ki, ölümle neticelenirse insana velilik makamını kazandırır.²¹ Hem hastalık, dünya aşkını ve alâkasını azalttığından, ehl-i dünya için gayet elem verici ve acı olan, vefat ile dünyadan ayrılığın kederini hafifletir, bazen de onu sevdirebilir.

---

¹⁹ Tirmizî, zühhd 57; İbni Mâce, fiten 23; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 1/172, 173, 180, 185; 6/369.

²⁰ HAŞİYE Bu hastalığın manevî şehadeti kazandırması, lohusalık zamanı olan kırk güne kadardır.

²¹ Şehadete vesile olan hastalık ve musibetler için bkz. Buhârî, ezân 32, cihâd 30; Müslim, imâre 164; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 2/324, 533, 5/446; el-Hâkim, el-Müstedrek 1/503.

On Altıncı Deva

Ey sıkıntıdan şikâyet eden hasta! Hastalık, insanlar arasında çok mühim ve güzel olan hürmeti ve merhameti telkin eder. Çünkü insanı, yalnızlığa ve merhametsizliğe sevk eden istiğnadan kurtarır. إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ ﴿١﴾ سırrıyla, sağlık ve afiyet içinde müstağni bir nefs-i emmare, hürmete değer kardeşliklere karşı hürmet hissetmez, merhamete ve şefkate lââyık olan musibete düşmüşlere ve hastalara merhamet duymaz. Ne zaman hastalansa, aczini ve fakrını o zaman anlar, hürmete lââyık olan, ziyaretine gelen veya kendisine yardım eden mümin kardeşlerine hürmet gösterir. Hemcinslerine karşı acıma hissinden gelen insanî şefkat ve İslam'daki en mühim hasletlerden olan merhametle, musibete uğramışları nefesine kıyaslar, onlara tam mânâsıyla acır, elinden gelse yardım, hiç olmazsa dua eder. Keyiflerini sormak için –dinen sünnet olan– ziyaretlerine gider, sevap kazanır.²³

---

²² “Hayır! Rabbinin bunca nimetine rağmen kâfir insan muhtaç olmadığını zannettiği için azar.” (Alâk sûresi, 96/6-7).

²³ Hasta ziyaretinin kişiye sevap kazandıracağına dair bkz. Müslim, birr 40; Ebû Dâvûd, cenâiz 7; Tirmizî, cenâiz 2, birr 64; İbni Mâce, cenâiz 1, 2.

On Yedinci Deva

Ey hastalık yüzünden hayır yapamamaktan şikâyet eden hasta! Şükret, hastalık sana hayırların en hâlisinin kapısını açar. *Hastalık, hastaya ve Allah rızası için ona bakanlara sürekli sevap kazandırmakla beraber,²⁴ duanın kabulüne en mühim vesilelerden biridir.*

Evet, hastalara bakmanın müminler için mühim sevabı var. Hastanın keyfini sormak, onu sıkıkmamak şartıyla ziyaret etmek sünnet-i seniyye²⁵ ve günahlara kefarettir. Hadiste buyruluyor ki: “*Hastaların duasını alınız, onların duası makbuldür.*”²⁶

Bilhassa hasta, akrabadan olursa, hele anne ya da baba olursa, onlara hizmet mühim bir ibadet ve sevaptır. Kalblerini hoşnut etmek, onlara teselli vermek mühim bir sadaka hükmüne geçer. Bahtiyardır o evlat ki, anne babasının hastalığı zamanında onların çabuk incinen kalblerini memnun edip hayır dualarını alır.

Evet, hayatta hürmete en lâıyk hakikat olan anne baba şefkatine, hastalıkları zamanında tam bir hürmet ve evlada yakışır şefkatle karşılık veren iyi evladın vaziyetini ve insanlığının yüceliğini gösteren vefa sahnesi karşısında melekler dahi “Maşallah, Barekallah” deyip onu alkışlar.

Hastalık zamanında hastanın etrafındakilerden gördüğü şefkate, acıma duygusunda ve merhamette, hastalık acısını hiçe indirecek gayet hoş ve ferahlı lezzetler var. *Hastanın duasının kabulü, mühim bir meseledir. Ben otuz-kırk seneden beri kulunç denilen bir hastalıktan şifa bulmak için dua ederdim. Anladım ki, o hastalık bana dua etmem için verilmiş. Dua duayı, yani kendi kendini ortadan kaldırmadığından gördüm ki, duanın neticesi ahirete aittir,²⁷ HAŞİYE kendisi de bir çeşit ibadettir ve insan hastalıkla aczini anlayıp Cenâb-ı Hakk'ın dergâhına sığınır. Onun için otuz senedir şifa duası ettiğim halde, duam görünüşte kabul olmadığından kalbime duayı terk etme hissi gelmedi. Zira hastalık duanın vaktidir; şifa duanın neticesi değil. Sonsuz hikmet ve merhamet sahibi Cenâb-ı Hak şifa verirse lütfundan verir.*

Hem dua, istediğimiz şekilde kabul edilmezse, “Makbul olmadı” denmez. Hakîm Yaratıcı daha iyi bilir, bize ne faydalı ve hayırlıysa onu lütfeder. Bazen dünyaya ait dualarımızı, menfaatimiz için ahiretimize çevirir, öyle kabul buyurur.

Her neyse, hastalık sırrıyla saflık kazanan, bilhassa zayıflığını, aczini, küçüklüğünü ve ihtiyacını bilmekten doğan bir dua kabule çok yakındır. Hastalık böyle hâlis bir duanın sebebidir. Hem dindar hastalar hem de o hastaya bakan müminler bu duadan istifade etmeliler.

---

²⁴ Hastalığın günahlara kefaret olması ve hastaya sevap kazandırması hakkında bkz. Buhârî, merdâ 1, 14; Müslim, birr 45-53; Tirmizî, zühd 57; Ahmed İbni Hanbel, e-Müsned 2/440.

²⁵ Peygamber Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hastaları ziyaret edip onlar için dua etmesi, onlara moral vermesi ve müminleri hasta ziyaretine teşvik etmesiyle alâkalı bkz. Buhârî, ilim 39, cizye 6, merdâ 4, 5, 9-11, 17; Müslim, selam 47, birr 39-43.

²⁶ Hastanın duasının meleklerin duası derecesinde olmasıyla ilgili bkz. İbni Mâce, cenâiz 1; el-Beyhakî, Şuabü'l-İmân 6/541.

²⁷ HAŞİYE Evet, bir kısım hastalıklar duanın varlık sebebiyken, dua hastalığın yokluğuna sebep olursa duanın varlığı kendi yokluğuna sebebiyet vermiş olur; bu da mümkün değildir.

On Sekizinci Deva

Ey şükürü bırakıp şikâyete başlayan hasta! Şikâyet bir haktan doğar. Senin bir hakkın ziyan olmamış ki şikâyet ediyorsun. Hatta senin üstünde hak olan, yerine getirmediğin birçok şükür vazifesi var. Cenâb-ı Hakk'ın hakkını vermeden, haksız bir şekilde, hak ister gibi şikâyette bulunuyorsun. Sen kendinden sağlıklı insanlara bakıp şikâyet edemezsin; sağlığı daha kötü durumda olan çaresiz hastalara bakıp şükretmekle vazifelisin.²⁸ Elin kırıkta kesilmiş ellere bak! Bir gözün yoksa iki gözü de olmayan körlere bak, Allah'a şükret.

Evet, hiç kimsenin, nimette kendinden iyi durumda olanlara bakıp şikâyet etmeye hakkı yoktur. Ve musibette herkesin vazifesi, kendinden daha zor durumda olanlara bakmaktır ki, şükretsün.

Bu sır bazı risalelerde bir temsille izah edilmiştir. Özeti şudur:

Bir zât, biçare bir adamı bir minarenin başına çıkarıyor. Ona her basamakta ayrı ayrı ihsanlar sunuyor, birer hediye veriyor. Tam minarenin başında da en büyük hediyeyi takdim ediyor. O zât, çeşitli hediyelerine karşılık teşekkür ve minnettarlık istediği halde o adam hırçın bir şekilde, bütün basamaklarda aldığı hediyeleri unutup veyahut hiçe sayıp şükretmeyerek yukarı bakar ve “Keşke bu minare daha uzun olsaydı, daha yukarıya çıksaydım, neden bu da o dağ gibi veyahut öteki minare gibi çok yüksek değil?” deyip şikâyete başlarsa, bu, nimete karşı ne kadar nankörlük ve haksızlık olur! Aynen öyle de, yoktan var edilip taş, ağaç veya hayvan değil, insan ve Müslüman olarak yaratıldığı, çok zaman sağlık ve afiyet içinde yüksek bir nimet derecesi kazandığı halde; bir insanın kimi arızalarla, sağlık ve afiyet gibi bazı nimetlere lâıyk olmadığı, iradesini kötüye kullanarak onları elinden kaçırdığı veyahut onlara eli yetişmediği için şikâyet etmesi, sabırsızlık göstermesi, “Aman ne yaptım da başıma bu geldi?” diye Cenâb-ı Hakk'ın rubûbiyetini tenkit edencesine bir tavır takınması, maddî hastalıktan daha musibetli, manevî bir hastalıktır. Kırık elle dövüşmek gibi, insan şikâyet ederek hastalığını artırır. Akıllı insan odur ki, ²⁹ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

²⁸ Bkz. Müslim, zühd 9; Tirmizî, kıyâmet 58; İbni Mâce, zühd 9; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 2/254,481; İbni Hibbân, es-Sahîh, 2/490.
²⁹ “Sabırlılar o kimselerdir ki, başlarına musibet geldiğinde, ‘Biz Allah’a aidiz ve vakti geldiğinde elbette O’na döneceğiz’ derler.” (Bakara sûresi, 2/156).

On Dokuzuncu Deva

Cemîl-i Zülcelâl'in bütün isimlerini "Esmâü'l-Hüsna" diye Samediyetine³⁰ yakışır şekilde tabir etmesi gösteriyor ki, o isimler güzeldir.³¹ Varlıklar içinde en latif, en güzel, en kuşatıcı Samediyet aynası ise hayattır. Güzelin aynası güzeldir, güzelliği gösteren ayna güzelleşir. O aynaya güzelden ne gelse güzel olduğu gibi, hayatın başına da ne gelirse hakikatte güzeldir. Çünkü O'nun güzel isimlerinin güzel nakışlarını gösterir.

Hayat, daima sağlık ve afiyet içinde tekdüze bir şekilde sürse kusurlu bir ayna olur. Belki bir yönden yokluğu ve hiçliği hissettirip insana sıkıntı verir, kıymeti azalır. Ömrün lezzetini sıkıntıya çevirir. İnsan, "Vaktimi çabuk geçireyim." diyerek sıkıntıdan ya haram zevklere ya da eğlenceye atılır. Kıymetli ömrüne hapis süresiymiş gibi düşmanlık edip vaktini öldürmek, çabuk geçirmek ister.

Fakat değişimde, harekette ve farklı haller içinde yuvarlanmakta olan bir hayat, insana kıymetini hissettirir, ömrün önemini ve lezzetini bildirir. Zorluk içinde ve musibette dahi olsa insan, ömrünün geçmesini istemez. "Aman güneş batmadı, gece bitmedi!" diye sıkıntısından "Of! Of!" demez.

Evet, çok zengin ve işsiz, istirahat döşeginde, her şeyi mükemmel olan bir efendiye, "Nasılsın?" diye sor, elbette, "Aman vakit geçmiyor, gel bir şey-beş oynayalım." veyahut "Vakit geçirmek için bir eğlence bulalım." gibi dertli sözler işiteceksin. Veyahut hiç ölmeyecekmiş gibi emellere sahip olmaktan kaynaklanan, "Şu şeyim eksik, keşke şu işi de yapsaydım" benzeri şikâyetler duyacaksın.

Bir de musibete uğramış veya zor durumda olan fakir bir işçiye, "Nasılsın?" diye sor. Aklı başında ise diyecek ki: "Şükürler olsun Rabbime, iyiyim, çalışıyorum. Keşke güneş hemen batmasaydı, şu işi de bitirseydim. Vakit çabuk geçiyor, ömür durmuyor, gidiyor. Gerçi zahmet çekiyorum, fakat bu da geçer, her şey böyle çabuk geçiyor." İşte o fakir, ömrün mânen ne kadar kıymetli olduğunu, geçmesinden duyduğu üzüntüyle böyle bildirecektir. Demek ki, insan hayatın lezzetini ve kıymetini zorluklarla ve çalışmayla anlıyor. İstirahat ve sağlık ise ömrü acılaştırıyor, insan onun çabuk geçmesini arzu ediyor.

Ey hasta kardeş! Bil ki, başka risalelerde etraflıca anlatıldığı, kesin bir şekilde ispatlandığı gibi, musibetlerin, şerlerin, hatta günahların aslı ve mayası yokluktur. Yokluk ise şerdir, karanlıktır. Tekdüze istirahat, sükût, sükûnet, durgunluk gibi haller yokluğa, hiçliğe yakın olduğu için yokluktaki karanlığı hissettirip insana sıkıntı verir. Hareket ve değişim ise var olmaktır, varlığı hissettirir. Varlık hâlis hayırdır, nurdur.

Madem hakikat budur, sendeki hastalık, kıymetli hayatını saf hale getirmek, kuvvetlendirmek, geliştirmek, vücudundaki türlü donanımı yardımlaşma ile o hastalıklı uzvun etrafına yöneltmek ve Sâni-i Hakîm'in ayrı ayrı isimlerinin nakışlarını göstermek gibi pek çok vazife için vücuduna misafir olarak gönderilmiştir. İnşallah vazifesini çabuk bitirir gider. Ve sağlığa der ki: "Sen gel, benim yerimde sürekli ve afiyetle kal, vazifeni gör; bu beden senindir."

³⁰ Cenâb-ı Hak hiçbir şeye muhtaç bulunmadığı halde her şeyin O'na muhtaç olması, O'nun hazinelerinden hiçbir şeyin eksilmemesi, kudretine hiçbir şeyin ağır gelmemesi.

³¹ "En güzel isimler Allah'ındır." (A'râf sûresi, 7/180).

Yirminci Deva

Ey derdine derman arayan hasta! Hastalık iki kısımdır. Bir kısmı hakiki hastalık, diğeri kuruntudur.

Hakiki kısmı: Hastalara şifa veren yüce Hakîm, büyük eczanesi yeryüzünde her derde bir deva saklamış.³² O devalar, dertleri gerektirir. Evet, Allah her derde bir derman yaratmıştır. Tedavi için ilaç almak, kullanmak meşrudur. Fakat tesiri ve şifayı Cenâb-ı Hak'tan bilmek gerekir. Dermanı O verdiği gibi, şifayı da O verir.

İşinin ehli dindar hekimlerin tavsiyelerini dinlemek mühim bir ilaçtır. Çünkü çoğu hastalık suiistimallerden, perhizsizlikten, israftan, hatalardan, haram zevklere düşkünlükten ve dikkatsizlikten kaynaklanıyor. Dinin emirlerini yerine getiren bir hekim, elbette meşru dairede nasihat eder ve tavsiyede bulunur. İnsanı suiistimallerden, israftan men eder, ona teselli verir. Hasta o nasihat ve teselliye güvenir, hastalığı hafifler, sıkıntı yerine bir ferahlık hisseder.

Kuruntunun ise en tesirli ilacı, ona kıymet vermemektir. Önem verdikçe büyür, şişer; önem verilmezse küçülür, dağılır. Nasıl ki arılara iliştikçe başına üşüşür, aldırılmazsan dağılırlar. Ya da karanlıkta sallanan bir ip yüzünden göze görünen bir hayale kıymet verdikçe büyür, hatta bazen o hayal insanı divane gibi kaçıtır. Önem vermezse insan o basit ipin yılan olmadığını anlar, telaşına güler.

Bu kuruntu hastalığı çok devam ederse hakikate dönüşür. Şüpheci ve asabî insanlarda fena bir hastalıktır. Habbeyi kubbe yaparlar, manevî kuvvetleri kırılır. Bilhassa merhametsiz, yarım veyahut insafsız doktorlara rast gelirlerse vehimleri daha çok tahrik olur. O hasta, zengin ise malı, değilse aklı ya da sağlığı gider.

---

³² Her hastalık için uygun bir ilacın olduğunu bildiren ve tedavi yollarının araştırılmasını tavsiye buyuran hadis-i şerifler için bkz. Buhârî, tıb 1; Müslim, selam 69; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 1/377, 3/335.

Yirmi Birinci Deva

Ey hasta kardeş! Hastalığında maddî acı var, fakat o acının tesirini yok edecek mühim bir manevî lezzet seni kuşatıyor. Çünkü anne baban ve akrabaları varsa, çoktan beri unuttuğun gayet lezzetli, eski şefkatleri senin etrafında yeniden uyanıp çocukluğunda gördüğün o şirin bakışları yine görmeye beraber; etrafındaki çok gizli, perdeli kalan dostluklar, hastalığın cazibesıyla yine sevgiyle sana yöneldiğinden, elbette bunlar karşısında, çektiğin şu maddî acı pek hafif kalır. Hem iftiharla hizmet ettiğin ve iltifatlarını kazanmaya çalıştığın zâtlar, hastalığın sebebiyle sana merhametli bir şekilde hizmetkârlık yaptıklarından, efendilerine efendi oldun. İnsanlardaki, hemcinslerine acıma duygusunu ve şefkati kendine çektiğinden, hiç yoktan birçok yardımcı ve şefkatli dost buldun. Hem çok zahmetli hizmetlerden paydos emrini yine hastalık vesilesiyle aldın, istirahat ediyorsun. Elbette çektiğin o pek az acı, bu manevî lezzetler karşısında seni şikâyete değil, teşekkürle sevk etmelidir.

Yirmi İkinci Deva

Ey felç gibi ağır hastalıklara tutulan kardeş! Öncelikle sana müjdeliyorum ki, mümin için felç mübarek sayılır. Bunu veli zâtlardan çoktandır işitiyordum, fakat sırrını bilmezdim. Bir sırrı şöyle kalbime geldi:

Allah dostları, Cenâb-ı Hakk'a ulaşmak, dünyanın büyük manevî tehlikelerinden kurtulmak ve ebedî saadeti kazanmak için iki esas iradeleriyle takip etmişler.

Birincisi: Ölümü akıllarından hiç çıkarmamışlar. Dünya fâni olduğu gibi, kendilerinin de içinde vazifeli, fâni birer misafir olduklarını düşünerek ebedî hayatlarına o şekilde çalışmışlar.

İkincisi: Nefs-i emmarenin ve kör hislerin tehlikelerinden kurtulmak için çilelerle, riyazetle nefis-i emmarelerini öldürmeye gayret etmişler.

Siz, ey vücutlarının yarısının sağlığını kaybeden kardeşler! Kısa, kolay ve saadet sebebi olan bu iki esas size iradeniz dışında verilmiş; vücudunuzun vaziyeti, daima dünyanın yok olup gideceğini ve insanın fâni olduğunu hatırlatıyor. Dünya sizi artık boğamıyor; gaflet, gözünüzü kapatamıyor. Evet, yarım insan vaziyetinde bir zâtı, nefis-i emmare elbette rezil heveslerle ve nefsin hoşuna giden şeylerle aldatamaz, o insan nefsin tuzaklarından hemen kurtulur.

İşte mümin, iman sırrıyla, teslimiyet ve tevekkülle felç gibi ağır hastalıklardan kısa bir zamanda, veli zâtların çileleri gibi istifade edebilir. O zaman o ağır hastalık çok ucuz düşer; çünkü bu kadar büyük mükâfatlar basit bir hastalık vesilesiyle kazanılmış olur.

Yirmi Üçüncü Deva

Ey kimsesiz, garip, çaresiz hasta! Hastalığınla beraber kimsesizlik ve gurbet, sana karşı en katı kalblerde acıma duygusu uyandırıyor ve şefkat nazarlarını çekiyorsa; elbette Kur'an'ın bütün sûrelerinin başında kendini bize “er-Rahmânu’r-Rahîm” sıfatlarıyla takdim eden, o harika şefkatinin bir parıltısıyla bütün yavruları annelerine terbiye ettiren,³³ her baharda rahmetinin bir cilvesiyle yeryüzünü nimetlerle dolduran ve ebedî hayattaki cennet bütün güzellikleriyle rahmetinin bir cilvesi olan Hâlık-ı Rahîm'ine iman ile bağlanman, O'nu tanıyıp hastalığın acz diliyle dua etmen ve bu gurbetteki kimsesizlik hastalığın, her şeye bedel, O'nun rahmetini sana yöneltir.

Madem O var ve sana bakar, o zaman senin için her şey var. Asıl gurbette ve kimsesiz olan, iman ve teslimiyetle O'na bağlanmayı buna önem vermeyendir.

---

³³ “Cenâb-ı Hak rahmeti yüz parçaya böldü. Bunun doksan dokuz parçasını ulûhiyet dergâhında tuttu. Bir tek parçayı da yeryüzüne indirdi. Varlıklar arasındaki merhametin kaynağı işte bu parçadır. Atın yavrusuna basma endişesiyle ayağını kaldırması da bu merhamet sebebiyledir.” anlamındaki hadis için bkz. Buhârî, edeb 19, rikak 19; Müslim, tevbe 17; Tirmizî, deavât 107-108; İbni Mâce, zühd 35.

Yirmi Dördüncü Deva

Ey masum hasta çocuklara ve masum çocuklar hükmündeki ihtiyarlara hizmet eden hastabakıcılar! Sizin önünüzde ahirete ait mühim bir kazanç var. Şevk ve gayretle o kazancı elde ediniz.

Masum çocukların hastalıklarının, o nazik vücutlara bir idman, bir riyazet, ileride dünyanın sıkıntılarına karşı koymaları için bir aşı ve Rabbanî bir terbiye olduğu; çocuğun dünya hayatına ait pek çok hikmetle beraber, ruhî hayatının saf hale gelmesine, arınmasına yol açtığı; büyüklerdeki günahlara kefarete hükmüne geçtiği; ileride veyahut ahirette o çocuğun manevî yükselişine vesile olan aşılar hükmündeki hastalıklardan gelen sevabın, anne babasının, bilhassa şefkat sırrıyla yavrusunun sağlığını kendi sağlığına tercih eden annesinin amel defterine yazıldığı, hakikat ehline kesindir.

İhtiyarlara bakmanın, bilhassa anne baba ise dualarını almanın ve kalblerini hoşnut tutmanın, onlara vefa ile hizmet etmenin,³⁴ büyük sevapla beraber hem bu dünyada³⁵ hem de ahirette saadete³⁶ vesile olduğu sahih rivayetlerle ve tarihteki pek çok hadiseyle sabittir. İhtiyar anne babasına tam itaat eden bahtiyar evlat, kendi çocuğundan aynı muameleyi gördüğü gibi, bedbaht bir evlat eğer ebeveynini rencide ederse ahiret azabının yanı sıra, dünyada da birçok felâketle bunun cezasını çeker. Bu da pek çok örnekle sabittir.³⁷

Evet, yalnız akrabaya bakmak değil, eğer bir mümin –madem iman sırrıyla hakiki kardeşlik var– ihtiyarlara, masumlara rastlasa, muhterem, hasta bir ihtiyarın kendisine muhtaç olduğunu görse, ona da can-ı gönülden hizmet etmek Müslümanlığın gereğidir.

---

³⁴ Anne-baba hakkına tam riayet etmek ve onlara en iyi şekilde davranmak gerektiği hususunda bkz. Buhârî, edeb 1-6; Müslim, birr 1-6, 9, 10.

³⁵ Büyüklerin hayır ve bereket vesilesi olacağına dair bkz. et-Taberânî, el-Mu'cemü'l-Evsat 9/16; el-Beyhakî, Şuabü'l-Îmân 7/463; el-Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ 1/477.

³⁶ Kişinin anne babasına yaşlılıkları zamanında bakmasıyla cenneti kazanabileceğine dair bkz. Müslim, birr 9; Tirmizî, deavât 110.

³⁷ Bkz. “Anne babasına lânetler okuyup rencide eden kimseye Allah lânet eder.” Müslim, edâhî 45; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 1/118, 152.

Yirmi Beşinci Deva

Ey hasta kardeşler! Çok faydalı, her derde deva, gerçekten lezzetli ve mukaddes bir derman isterseniz, imanınızı inkişaf ettiriniz. Yani tevbe ve istiğfarla, namaz ve kullukla mukaddes bir şifa olan imanınızı kuvvetlendiriniz ve imandan gelen ilacı kullanınız.

Evet, dünyayı sevmeleri ve ona alâka göstermeleri yüzünden gafillerin âdeta dünya kadar büyük, hasta, manevî bir vücudu vardır. İmanın, dünya gibi yokluk ve ayrılık darbelerine uğrayan, yara bere içinde olan o manevî vücuda, birden hakiki şifa verip onu yaralardan kurtardığını pek çok risalede açıkça ispat etmiştik. Başınızı ağrıtmamak için kısa kesiyorum.

İman ilacı, farzları mümkün oldukça yerine getirmekle tesirini gösterir. Gaflet, haram zevkler, nefsin hevesleri ve gayrimeşru eğlenceler o ilacın tesirini ortadan kaldırır. Hastalık madem gafleti dağıtıyor, iştahı kesiyor, gayrimeşru zevklere girmeye mâni oluyor; ondan istifade ediniz. Hakiki imanın mukaddes ilaçlarını ve nurlarını tevbe ve istiğfarla, dua ve niyazla kullanınız.

Cenâb-ı Hak sizlere şifa versin, hastalıklarınızı günahlarınıza kefaret yapsın, âmin, âmin, âmin...

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَيْنَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَيْنَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رَسُولَنَا بِالْحَقِّ³⁸

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ³⁹

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ طِبِّ الْقُلُوبِ وَدَوَائِهَا وَعَافِيَةِ الْأَبْدَانِ وَشِفَائِهَا وَنُورِ الْأَبْصَارِ وَضِيَائِهَا وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ⁴⁰

***

وَهُوَ لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ Meali: “Bu kitap her derde dermandır.” Hoş bir tevafuktur ki, Re’fet Bey’in birinci müsveddeden hızlıca yazdığı nüsha ile Hüsrev’in yazdığı bir başka nüshada hiç düşünmeden, iradesiz bir şekilde satır başlarına gelen elifleri saydık; aynen دَاءٍ دَوَاءٌ وَهُوَ لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ cümlesine⁴¹ HAŞİYE ve yine bu risalenin müellifinin Said ismine bir tek farkla tevafuk ediyor.⁴² HAŞİYE Yalnız risalenin unvanına ait bir elif harfi hesaba dâhil edilmemiştir.

Hayret vericidir ki: Süleyman Rüşdü’nün yazdığı nüshada elifler hiç hatıra gelmeden ve düşünülmeden, 114 elif, 114 mukaddes şifayı içeren 114 Kur’an sûresinin adedine ve دَاءٍ دَوَاءٌ وَهُوَ لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ şeddeli lâm bir sayılırsa 114 harfine tam tamına tevafuk ediyor.

³⁸ “Hamdolsun bizi bu cennete eriştiren Allah’a! Eğer Allah bizi muvaffak kılmasaydı, biz kendiliğimizden yol bulamazdık. Rabbimizin elçilerinin gerçeği bildirdikleri bir kere daha kesinlikle anlaşılmiştir.’ derler.” (A’râf sûresi, 7/43).

³⁹ “Sübhansın ya Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara sûresi, 2/32).

⁴⁰ Allahım! Kalblerin derman ve devası, bedenlerin afiyet ve şifası, gözlerin nur ve ziyası olan Efendimiz Muhammed’e (sallâllâhu aleyhi ve sellem), âl ve ashabına salât ve selam et.

⁴¹ HAŞİYE Sonradan yazılan ihtarın iki elifi bu hesaba dâhil olamayacağı için dâhil edilmemiştir.

⁴² HAŞİYE Madem Kerâmet-i Aleviye’de ve Gavsiye’de, Said’in sonunda nida için konulmuş bir elif var, Saidâ olmuş, belki fazla olan bu elif ona bakıyor.

On Yedinci Mektup

Yirmi Beşinci Lem'a'nın Zeyli⁴³

ÇOCUK TAZİYENAMESİ

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ⁴⁴ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ⁴⁵

Aziz, ahiret kardeşim Hafız Hâlid Efendi,

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ⁴⁶

Kardeşim! Çocuğunun⁴⁷ vefatı beni üzdü, müteessir etti. Fakat ⁴⁸اللَّهُ كَزَايَا رِزَا وَكَادِرَا تَسْلِيمَا، İslamiyet'in alâmeti ve gereğidir. Cenâb-ı Hak, O'ndan gelen bu elem karşısında sizlere sabır versin, merhumu da ahiret azığı ve şefaathane yapsın. Size ve sizin gibi takva sahibi müminlere büyük bir müjdeyi ve hakiki bir teselliye gösterecek “Beş Nokta”yı söyleyeceğiz.

Birinci Nokta

Kur'an-ı Hakîm'deki ⁴⁹وَلَدَانِ مُخَلَّدُونَ beyanının sırrı ve meali şudur:

Ayet-i kerime ⁴⁹وَلَدَانِ مُخَلَّدُونَ cümlesiyle, müminlerin buluş çağına girmeden vefat eden evlatlarının cennette ebedî, sevimli, cennete lââyık bir surette daima çocuk kalacaklarına.. cennete giden anne ve babalarının kucagında, onların ebedî saadetine vesile olacaklarına.. ebeveynlerine çocuk sevmek ve evlat okşamak gibi en güzel bir zevki tattıracaklarına.. her lezzetli şeyin cennette bulunduğu.. “cennette neslin devamı için üreyip çoğalma olmadığından, evlat sevgisi ve okşama zevki bulunmayacağını” söyleyenlerin hükümlerinin yanlışlığına.. hem dünyada on senelik kısa bir zamanda, elemle karışık bir şekilde evlat sevmeye ve okşamaya bedel; saf, elemsiz, milyonlarca sene, ebedî evlat sevgisini ve okşama zevkini kazanmanın, müminler için en büyük saadet vesilelerinden biri olduğuna işaret ediyor ve bunu müjdeliyor.

İkinci Nokta

Bir zamanlar bir zât zindanda tutuluyormuş. Sevimli çocuğu yanına gönderilmiş. O zavallı mahpus, hem kendi elemi çekiyor hem de çocuğunu rahat ettiremediği için o zahmet çektikçe üzülmüş. Sonra merhametli hükümdar ona bir adam göndermiş, şöyle demiş: “Şu çocuk gerçi senin evladındır. Fakat benim idarem altındadır, halkımandır. Onu ben alacağım, güzel bir sarayda besleyeceğim.” Adam ağlamış, sızlamış: “Teselli kaynağım olan evladımı vermeyeceğim.” demiş.

Arkadaşları ona demiş ki:

“Üzüntün mânâsızdır. Eğer çocuğa acıyorsan o, şu pis, kötü kokulu, sıkıntılı zindan yerine, ferah ve saadet içinde yaşayacağı bir saraya gidecek. Eğer nefsin için üzülmüş, onun menfaatini arıyorsan şöyle düşün: Çocuk burada kalsa, geçici ve şüpheli bir menfaatle beraber, onun yaşayacağı zorluklar yüzünden çok sıkıntı ve elem çekeceksin. Eğer oraya gitse, sana bin faydası var. Çünkü padişahın merhametini kazanmaya sebep olur, sana şefaathane hükmüne geçer. Padişah, çocuğunu seninle görüşürmeyi arzu edecek. Elbette görüşmeniz için onu zindana göndermeyecek, belki seni zindandan çıkarıp o saraya alacak, çocuğunla görüşürecek. Ancak padişaha güvenmen ve itaat etmen şartıyla...”

İşte aziz kardeşim, şu temsilin işaretiyle, senin gibi müminler, evladı vefat ettiği vakit şöyle

düşünmeli:

Şu çocuk masumdur, onun Yaraticısı Rahîm ve Kerîm'dir. Benim noksan terbiye ediciliğim ve şefkatim yerine, onu kusursuz inayet ve rahmeti altına aldı. Elemlî, musibetli, zahmetli dünya zindanından çıkarıp Cennet'ül Firdevs'ine⁵⁰ gönderdi. O çocuğa ne mutlu! Şu dünyada kalsaydı, kimbilir ne hale düşerdi? Bu yüzden ben ona acıymıyor, onu bahtiyar görüyorum. Kaldı ki, nefsimin menfaatini düşünüp kendime de acıymıyorum, elem çekip üzülmiyorum. Çünkü çocuğum dünyada kalsaydı, bana ancak on senelik, geçici, elemle karışık bir evlat sevgisi verecekti. Eğer salih olsaydı, dünya işlerinde gücü ve iktidarı bulunsaydı, belki yardım edecekti. Fakat vefatıyla, ebedî cennette benim için on milyon sene evlat sevgisine ve ebedî saadete vesile bir şefaathçi hükmüne geçer. Elbette ve elbette; şüpheli, peşin bir menfaati kaybeden fakat kesin ve sonraya bırakılmış bin menfaati kazanan insan elem çekip üzülmez, ümitsizce feryat etmez.

Üçüncü Nokta

Vefat eden çocuk, Hâlık-ı Rahîm'in mahlûku, kölesi, kulu, her şeyiyle sanatlı bir varlığı ve ebeveyninin O'na ait bir arkadaşıydı ki, bakıp büyütme maksadıyla geçici bir zaman için anne-babasına verilmişti. Cenâb-ı Hak, anne ve babayı ona hizmetkâr etmiş, bu hizmetlerine karşılık, peşin bir ücret olarak onlara lezzetli bir şefkat vermiştir.

Şimdi, binde dokuz yüz doksan dokuz hisse sahibi olan o Hâlık-ı Rahîm, rahmeti ve hikmeti gereğince o çocuğu senin elinden alsa, hizmetine son verse; görünüşte bir hisse ile, hakiki bin hissenin sahibine karşı şikâyeti andıracak bir tarzda ümitsizce hüzünlenmek ve feryat etmek mümine yakışmaz, belki gaflet ve dalâlet içindekilere yakışır.

Dördüncü Nokta

Eğer dünya ebedî olsaydı, insan içinde sonsuza kadar kalsaydı ve ayrılık ebediyen sürseydi, elem veren, insanı tesiri altında bırakan acı hislerin ve ümitsizce ağlamaların bir mânâsı olurdu. Fakat madem dünya bir misafirhanedir, vefat eden çocuk nereye gitmişse siz de biz de oraya gideceğiz. Hem ölüm ona mahsus değil, herkesin geçeceği bir caddedir. Hem madem ayrılık da ebedî değil, ileride hem berzahta hem cennette görüşülecektir. O halde ⁵¹أَلْحَمُّ لِلَّهِ، O verdi, O aldı، ⁵²الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ deyip sabırla şükretmeli!

Beşinci Nokta

Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinin en tatlı, en güzel, en hoş, en şirin cilvelerinden olan şefkat, nuranî bir iksirdir. Aşktan çok daha keskindir. Cenâb-ı Hakk'a çabuk kavuşmaya vesile olur. Nasıl mecazî ve dünyevî aşk pek çok zorlukla hakiki aşka döner ve insan Cenâb-ı Hakk'ı bulursa, şefkat de daha kısa, daha saf –fakat kolay– bir şekilde kalbi Cenâb-ı Hakk'a bağlar.

Gerek baba gerek anne, çocuğunu bütün dünya gibi sever. O elinden alındığı vakit, eğer bahtiyar ve hakiki mümin ise dünyadan yüz çevirir, Nimetlerin Hakiki Sahibi'ni bulur. Der ki: *“Dünya madem fânidir, değmiyor kalbin alâkasına...”* Çocuğu nereye gitmişse oraya alâka duyar, büyük bir manevî mertebe kazanır.

Gaflet ve dalâlet içindekiler, şu beş hakikatteki saadet ve müjdeden mahrumdur. Onların halinin ne kadar elemlî olduğunu şununla kıyas ediniz: İhtiyar bir hanım, çok sevdiği, sevimli, tek çocuğunu ölüm anında görünce dünyada ebedî kalacağı vehmiyle gaflet veya dalâlet neticesinde ölümü yokluk ve ebedî ayrılık gibi kabul eder. Çocuğunun yumuşak döneği yerine kabrin toprağına yatacağını

düşünüp gaflet veya dalâleti yüzünden, merhametlilerin en merhametlisi Cenâb-ı Hak'ın rahmetiyle ihsan ettiği cenneti, bir nimet olarak verdiği firdevsi düşünmez. İşte bu sebeple o kadının ne kadar ümitsizce bir hüznü duyduğunu ve elem çektiğini kıyaslayabilirsin.

Fakat iki cihan saadetine vesile olan iman ve İslamiyet, mümine der ki: Şu ölmek üzere olan çocuğunun Hâlık-ı Rahîm'i onu bu fâni dünyadan çıkarıp cennetine götürecektir, sana hem şefaathçi hem de ebedî bir evlat yapacak. Ayrılık geçicidir, merak etme, ⁵⁴ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ⁵⁵ إِنَّا لِلَّهِ 53 de, sabret.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي ⁵⁵

Said Nursî

⁴³ Zeyl: İlave.

⁴⁴ Her türlü noksan sıfattan uzak Allah'ın adıyla.

⁴⁵ "Hiçbir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (İsrâ sûresi, 17/44).

⁴⁶ "... Sen sabredenleri müjdele! Sabırlılar o kimselerdir ki, başlarına musibet geldiğinde, 'Biz Allah'a aidiz ve vakti geldiğinde elbette O'na döneceğiz' derler." (Bakara sûresi, 2/155-156).

⁴⁷ Bu mektup, Hafız Hâlid Efendi'nin sekiz yaşındaki oğlu Enver'in vefatı dolayısıyla yazılmıştır.

⁴⁸ Her işte verilecek hüküm Allah için olmalıdır.

⁴⁹ "Ebedîliğe ermiş çocuklar" (Vâkıa sûresi, 56/17; Dehr sûresi, 76/19).

⁵⁰ Firdevs: Cennet. Cennetin altıncı katı, mertebesi.

⁵¹ Her işte verilecek hüküm Allah için olmalıdır.

⁵² "Bize uygun gördüğü her halimizden ötürü hamdolsun Rabbimize.." Bkz.: Tirmizî, *deavât* 128; Ebû Dâvûd, *edeb* 97, 98; İbni Mâce, *edeb* 55, *duâ* 2; Ahmed İbni Hanbel, *el-Müsned* 2/117.

⁵³ Her işte verilecek hüküm Allah için olmalıdır.

⁵⁴ "Biz Allah'a aidiz ve vakti geldiğinde elbette O'na döneceğiz." (Bakara sûresi, 2/156).

⁵⁵ Kendinden başka her şeyin fâni olduğu gerçek Bâki, Allah'tır.

İkinci Lem'a

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ⁵⁶

Sabır kahramanı Hazreti Eyyûb'un (*aleyhisselam*) şu münacâtının tesiri tecrübe ile sabittir.⁵⁷ Fakat bizler duamızda ayetin bir kısmını alarak⁵⁸ رَبِّ إِنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ demeliyiz.

Onun meşhur kıssasının özeti şudur:⁵⁹

Hazreti Eyyûb (*aleyhisselam*) epey müddet yara bere içinde kaldığı halde o hastalığın büyük mükâfatını düşünerek tam bir sabırla tahammül etmiş. Sonra yaralarından üreyen kurtlar zikrin ve ilahî marifetin makamları olan kalbine ve diline iliştigi zaman,⁶⁰ kulluk vazifesine zarar geleceği düşüncesiyle, kendi rahatı için değil, Allah'a kulluk edebilmek için demiş ki: “*Ya Rab! Bu hastalık bana dokundu, dilimdeki zikrime ve kalben kulluğuma zarar veriyor.*” Cenâb-ı Hak hâlis, saf, samimi, sırf kendi rızası için yapılan o yakarışı harika bir surette kabul etmiş. Hazreti Eyyûb'a tam bir afiyet ihsan edip onu merhametinin türlü tecellilerine mazhar eylemiş.⁶¹

İşte bu Lem'ada beş “nükte” var.

Birinci Nükte

Hazreti Eyyûb'un (*aleyhisselam*) vücudundaki yaralara karşılık bizim iç dünyamızda, ruhumuzda ve kalbimizde hastalıklar vardır. İçimiz dışı, dışımız içe bir çevrilse Hazreti Eyyûb'dan daha yaralı ve hastalıklı olduğumuz görünecek. *Çünkü işlediğimiz her bir günah, kafamıza giren her bir şüphe kalbimizde ve ruhumuzda yaralar açar.*

Hazreti Eyyûb'un (*aleyhisselam*) yaraları kısacık dünya hayatını tehdit ediyordu. *Bizim manevî yaralarımız ise sonu olmayan ebedî hayatımızı tehdit ediyor. Hazreti Eyyûb'un o yakarışına, o hazretten bin defa daha muhtacız.*

Bilhassa, nasıl ki Hazreti Eyyûb'un yaralarından üreyen kurtlar, kalbine ve diline ilişmiş. Aynen öyle de, *günahların bizde açtığı yaralar ve o yaralardan doğan vesveseler, şüpheler –Allah korusun– imanın makamı olan kalbimizin özüne dokunup onu zedeler ve imanın tercümanı olan dilimizin aldığı ruhanî zevki bozarak bizi zikirden nefret ettirip uzaklaştırır, susturur.*⁶²

Evet, günah kalbe işleyip kararta kararta iman nurunu çıkarıncaya kadar kalbi katılaştırıyor.⁶³ *Her bir günahta küfre giden bir yol var. O günah tevbe ile çabuk temizlenmezse⁶⁴ kurt değil, belki küçük bir manevî yılan haline gelerek kalbi ısırır.*

Mesela, kendisini utandıracak bir günahı gizlice işleyen bir insan, başkasının bunu bilmesinden çok mahcup olduğu zaman, meleklerin ve ruhanilerin varlığı ona çok ağır gelir. Küçük bir işareti bahane sayıp onları inkâr etmek ister.

Hem mesela, cehennem azabını netice verecek büyük bir günahı işleyen insan, cehennem tehditlerini işittikçe tevbe ile ona karşı siper almazsa, bütün ruhuyla cehennemin yokluğunu dilediğinden, küçük bir emare ve şüphe ona cehennemi inkâr etmek için cesaret verir.

Yine mesela, farz namazını kılmayan ve kulluk vazifesini yerine getirmeyen bir insan, işindeki küçük bir ihmal yüzünden küçük bir âmirinden aldığı ceza sebebiyle üzüldüğünü düşünür, Ezel ve Ebed Sultani'nin tekrar tekrar buyurduğu emirlerine karşı farz ibadetlerde yaptığı tembellikten ötürü büyük

bir sıkıntı duyar. O sıkıntıyla mânen der ki: “Keşke bu kulluk vazifesi olmasaydı.” Ve bu arzudan, Allah’a karşı manevî bir düşmanlığı hissettiren bir inkâr isteği uyanır. Kalbine Allah’ın varlığına dair bir şüphe gelse ona kesin bir delil gibi yapışmaya meyleder ve kendisine büyük bir helâk kapısı açılır.

O talihsiz bilmez ki, kulluk vazifesinden gelen gayet küçük bir sıkıntıya karşılık, kulluğu inkâr ile kendini o sıkıntıdan milyonlarca kere daha müthiş manevî sıkıntılara hedef yapıyor.⁶⁵ Sineğin ısırmasından kaçıp yılanın sokmasını kabul ediyor. Ve bunun gibi...

Bu üç misale başkaları da kıyaslansın, ⁶⁶ عَلَىٰ رَانَ عَلٰی قُلُوبِهِمْ

İkinci Nükte

Yirmi Altıncı Söz’de kader sırrına dair beyan edildiği gibi, musibet ve hastalıklar karşısında insanların üç sebepten ötürü şikâyete hakları yoktur.

Birinci Sebep

Cenâb-ı Hak, insana giydirdiği beden elbisesini sanatına mazhar ediyor. İnsanı bir model yapmış, beden elbisesini o model üstünde keser, biçer, değiştirir; onda farklı isimlerinin cilvelerini gösterir. Şâfi ismi hastalığı istediği gibi, Rezzak ismi de açlığı gerektirir. Ve bunun gibi...

مَالِكِ الْمَلِكِ يَتَصَرَّفُ فِي مَلِكِهِ كَيْفَ يَشَاءُ⁶⁷

İkinci Sebep

Hayat musibetlerle, hastalıklarla saflaşır, durulaşır,⁶⁸ kemâl ve kuvvet bulur, gelişir, neticelerini verir, mükemmelleşir ve vazifesini yapar.⁶⁹ Sürekli istirahat döşeginde geçen tekdüze bir hayat, sırf hayırdan ibaret olan varlıktan çok, şerrin kaynağı olan yokluğa yakındır ve ona doğru gider.

Üçüncü Sebep

Şu dünya bir imtihan meydanı⁷⁰ ve hizmet yurdudur.⁷¹ Lezzet, ücret ve mükâfat yeri değildir. Madem hizmet ve kulluk yurdudur,⁷² o halde hastalıklar ve musibetler, dine zarar vermemek ve insanın sabretmesi şartıyla⁷³ o hizmeti ve kulluğu kuvvetlendirir, onlarla tezat meydana getirmez. Musibetin ve hastalığın her bir saati bir gün ibadet hükmüne geçtiğinden⁷⁴ onlar karşısında şikâyet değil, şükretmek gerekir.

Evet, ibadet iki kısımdır: Biri müspet, diğeri menfi.

Müspet kısmı mâlumdur.

Menfi kısmı ise musibete uğramış insanın hastalıklar ve musibetlerle zaafını ve aczini hissedip Rahîm Rabbine iltica edercesine yönelmesi, O’nu düşünmesi, O’na yalvarıp hâlis bir kulluk yapmasıdır. Bu kulluğa riya karışmaz, saftır. İnsan sabretse, musibetin mükâfatını düşünse ve şükretse her bir saati bir gün ibadet hükmüne geçer. Kısacık ömrü uzun olur. Hatta bazı hastalıklar var ki, bir dakikası bir gün ibadet sevabı kazandırır.

Mesela ahiret kardeşim olan Muhacir Hafız Ahmed’in müthiş bir hastalığını çok merak etmiştim. Kalbime, “Onu tebrik et. Her bir dakikası bir gün ibadet hükmüne geçiyor.” mânâsı geldi. Zaten o zât, sabır içinde şükrediyordu.

Üçüncü Nükte

Bir iki Söz'de beyan ettiğimiz gibi: Her insan geçmiş hayatını düşününce kalbiyle ve diliyle ya "Ah!" ya da "Oh!" der. Yani ya kederlenir ya da "Elhamdülillah" deyip şükreder.

Onu kederlendiren, geçmişteki lezzetlerin yok olup gitmesinden duyduğu manevî elemelerdir. Çünkü lezzetin bitmesi elemdir. Bazen geçici bir lezzet, daimî elem verir. Düşünmekse o elemi deşer, kederi akıtır.

Yaşadığı geçici elemelerin sona ermesiyle duyduğu manevî ve daimî lezzet ise insana "Elhamdülillah" dedirtir. Yaradılıştan gelen bu halle beraber insan musibetlerin neticesi olan sevapları, ahirette göreceği mükâfatı ve kısa ömrünün musibet sayesinde uzun bir hayat hükmüne geçtiğini düşünse sabır göstermekten çok şükretmesi, ⁷⁵الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَىٰ كُلِّ حَالٍ سِوَى الْكُفْرِ وَالضَّلَالِ demesi gerekir.

Meşhur bir söz var: "Musibet zamanı uzundur." *Evet, musibet uzun sürer. Fakat çoğu insan tarafından kabul gören inanıştaki gibi sıkıntılı olduğundan değil, belki uzun bir ömür gibi hayatı neticeler verdiği için uzundur.*

Dördüncü Nükte

Yirmi Birinci Söz'ün Birinci Makam'ında beyan edildiği gibi: *Cenâb-ı Hakk'ın insana verdiği sabır kuvveti evhamla dağıtılmazsa her musibete kâfi gelebilir.* Fakat insan, vehimlerin zorlamasıyla, gafletle ve fâni hayatı bâki zannetmekle sabır kuvvetini geçmişe ve geleceğe dağıtırsa o an yaşadığı musibet karşısında dayanamaz ve şikâyete başlar. Âdeta –hâşâ– Cenâb-ı Hakk'ı insanlara şikâyet eder. Hem de çok haksız bir şekilde ve divanece şikâyet edip sabırsızlık gösterir.

Çünkü geçmiş her bir gün musibetli ise zahmeti gitmiş, rahatı kalmış; elemi gitmiş, gelip geçiciliğindeki lezzet kalmış; sıkıntısı bitmiş, sevabı kalmıştır. Bunun için şikâyet değil, belki lezzet olarak şükretmek lâzım gelir. O musibetli günlere küsmek değil, aksine, muhabbet duymak gerekir. İnsanın o geçmiş günleri ve fâni ömrü, musibet sayesinde bâki ve mesut bir ömür hükmünü alır. Geçmişteki o elemeleri düşünüp vehme kapılarak sabrının bir kısmını onlara dağıtmak divaneliktir.

Gelecek günler ise madem daha gelmemiştir; o günlerde çekilecek hastalığı veya musibeti şimdiden düşünüp sabırsızlık göstermek, şikâyet etmek ahmaklıktır. "Yarın, öbür gün aç kalacağım, susuzluk çekeceğim." deyip sürekli yemek, su içmek ne kadar ahmakça bir divanelikse; aynen öyle de, gelecek günlerdeki, henüz var olmayan musibetleri ve hastalıkları düşünüp üzülme, sabırsızlık göstermek, hiçbir mecburiyet olmadığı halde kendi kendine zulmetmek öyle bir ahmaklıktır ki, insanın şefkat ve merhamete liyâkatini ortadan kaldırır.

Kısacası: Nasıl ki, şükür nimeti artırır,⁷⁶ aynen öyle de, şikâyet musibeti şiddetlendirir ve merhamete liyâkati ortadan kaldırır.

Birinci Dünya Savaşı'nın ilk senesinde, Erzurum'da mübarek bir zât müthiş bir hastalığa tutulmuştu. Yanına gittim, bana "Yüz gecedir başımı yastığa koyup yatamadım." diyerek acı bir şekilde şikâyet etti.

Ona çok acıdım. Birden şu hakikat hatırıma geldi ve dedim ki:

"Kardeşim, geçmişteki sıkıntılı yüz günün şimdi sana sevinç veren yüz gün hükmündedir. Onları düşünüp şikâyet etme, onlara bakıp şükret. Gelecek günler ise madem henüz gelmemiştir. Rahman ve Rahîm Rabbinin rahmetine güven, dövülmeden ağlama, hiçten korkma, yokluğa varlık rengi verme. İçinde bulunduğun saati düşün, sendeki sabır kuvveti bu saate kâfi gelir.

Mesela şöyle akılsız bir kumandan gibi yapma: Düşmanın sol tarafındaki birlikler kendi ordusunun sağ tarafına katılıp taze bir kuvvet olmuş ve düşmanın sağ kanadı henüz gelmemişken, o tutar, ortadaki kuvvetlerini sağa ve sola dağıtıp merkezi zayıf bırakır, düşman da az bir kuvvetle saldırıp orayı harap eder.”

Sonra şöyle dedim: “*Kardeşim, sen böyle yapma, bütün kuvvetini içinde bulunduğun saate karşı topla. Cenâb-ı Hakk’ın rahmetini, ahiretteki mükâfatları ve fâni, kısa ömrünün uzun ve bâki bir ömre çevrildiğini düşün. Bu acı şikâyet yerine ferahlı bir şekilde şükret.*”

O da tamamen rahatlayarak “Elhamdülillâh!” dedi, “Hastalığım ondan bire indi.”

Beşinci Nükte

Üç meseledir.

Birinci Mesele

Asıl ve zararlı olan musibet, dine gelen musibettir. Böyle bir musibetten her vakit Cenâb-ı Hakk’ın dergâhına sığınıp feryat etmek gerekir.⁷⁷

Dinle ilgili olmayan musibetler ise hakikat noktasında musibet değildir. Bir kısmı Rahman’ın ihtarlarıdır. Nasıl ki bir çoban, başkasının tarlasına giren koyunlarına taş atsa, koyunlar o taşın kendilerini zararlı bir işten kurtarmak için bir ihtar olduğunu hisseder ve memnun bir şekilde geri döner.⁷⁸ *Aynen öyle de, musibet gibi görünen pek çok hadise var ki, aslında ilahî birer ihtar, birer ikazdır. Onların bir kısmı günahlara kefarettir.⁷⁹ Bir kısmı da gafleti dağıtıp yaradılışında bulunan aczini ve zayıflığını bildirerek insana bir nevi huzur verir.*

Musibetin hastalık olan türü, daha önce geçtiği gibi, aslında musibet değil, Rabbanî bir iltifat ve bir arınma vesilesidir.⁸⁰ Rivayet edilen bir hadiste, “Bir ağacı silkeleyince ermiş meyveleri nasıl düşerse sıtma titremesinden de günahlar öyle dökülür.”⁸¹ buyruluyor.

Hazreti Eyyûb (*aleyhisselam*) nefsinin rahatı için dua etmemiş. Hastalık, diliyle zikre ve kalben tefekküre mâni olduğu zaman kulluk yapabilmek için şifa istemiş.

Biz o yakarışla –birinci maksadımız olarak– günahlardan gelen ve ruhumuzda açılan manevî yaralarımızın iyileşmesine niyet etmeliyiz.

Maddî hastalıklardan, kulluğa mâni oldukları zaman Allah’a sığınabiliriz. Fakat itiraz ve şikâyet eder gibi değil, kendi kusurunu ve hiçliğini bilerek, yardım dilercesine iltica etmek gerekir. Madem O’nun rubûbiyetine razıyız, rubûbiyeti ile verdiği şeye de rıza göstermek lâzım.

Kaza ve kadere itirazı hatırlatır bir tarzda “Ah! Of!” deyip şikâyet etmek, kaderi bir tür tenkittir, Cenâb-ı Hakk’ın engin merhametini ithamdır. *Kaderi tenkit eden, başını örse vurur, kırar. Rahmeti itham eden, rahmetten mahrum kalır. Kırılan bir elin intikamını almak için o eli kullanmak, nasıl ki iyice kırılmasına sebep olur. Aynen öyle de, musibete düşen insanın onu itiraz edercesine, şikâyet ve merakla karşılaması musibeti ikiye katlar.*

İkinci Mesele

Maddî musibetler büyük görüldükçe büyür, küçük görüldükçe küçülür. Mesela, gece insan gözüne bir hayal iliştiğini zanneder; ona önem verirse o hayal şişer, umursamazsa kaybolur. Hücum eden arıların, iliştiğe daha çok saldırmaları, ilgisiz kaldıkça dağılmaları gibi, maddî musibetler de büyük gördükçe, önem verdikçe büyür. Merak vasıtasıyla o musibet maddî olmaktan çıkar, kalpte de

kökleşir, manevî bir musibeti netice verir, ona dayanır ve devam eder.

Ne vakit o merak, kazaya rıza ve tevekkül vasıtasıyla yok edilirse, maddî musibet hafifleye hafifleye kökü kesilmiş ağaç gibi kurur gider. Bu hakikati ifade etmek için bir zaman şöyle demiştim:

Bırak ey bîçare feryadı, belâdan tevekkül kıl.

Zira feryat belâ içinde belâ, hata içinde belâdır bil.

Eğer belâ vereni buldunsa, safa, lütuf ve ihsan içinde belâdır bil.

Eğer onu bulmazsan, bütün dünya cefa ve fenâ içinde belâdır bil.

Cihan dolusu belâ başındayken, ne bağırırısın küçük bir belâdan, gel tevekkül kıl!

*Tevekkül ile belânın yüzüne gül ki o da gülsün. O güldükçe küçülür, eder tebeddül.*⁸²

Nasıl ki, bir mücadelede müthiş bir düşmana karşı gülümsemekle düşmanlık barışa, husumet şakaya döner, küçülüp kaybolur.⁸³ Musibete tevekkülle karşı koymak da öyledir.

Üçüncü Mesele

Her devrin bir hükmü var.⁸⁴ Bu gaflet zamanında musibet şekil değiştirmiştir. Bazı şahıslar için belâ bazen belâ değil, Cenâb-ı Hakk'ın bir lütfudur.

Ben bu zamanda hasta musibetzedeleri –musibet dine dokunmamak şartıyla– bahtiyar görüyorum. Bu yüzden hastalığın ve musibetin aleyhinde olmak ve musibete uğrayanlara acımak bana makul gelmiyor. Çünkü ne zaman yanıma genç bir hasta gelse onun, dinî vazifelere ve ahirete, emsallerine göre bir derece daha fazla bağlı olduğunu görüyorum. Bundan anlıyorum ki, öyleleri hakkında o hastalıklar musibet değil, Allah'ın bir çeşit nimetidir. Çünkü her ne kadar hastalık o gencin fânî, kısacık dünya hayatını zorlaştırıyor olsa da onun ebedî hayatı için faydalıdır ve bir tür ibadet hükmüne geçer.

Eğer sağlığına kavuşsa gençlik sarhoşluğuyla ve zamanın sefahetiyle elbette hastalığıdaki halini koruyamayacak, belki haram zevklere atılacak.

Sonsöz

Cenâb-ı Hak, sonsuz kudretini ve rahmetini göstermek için insanın mahiyetine hadsiz bir acz ve sınırsız bir fakr yerleştirmiştir. Hem isimlerinin sonsuz nakışlarını göstermek için onu öyle bir surette yaratmıştır ki, insan sayısız şeyden elem duyduğu gibi sınırsız vesilelerle lezzet de alabilen bir makine hükmündedir. İşte o insan makinesinde yüzlerce alet var. Her birinin eleme, lezzeti, vazifesi ve mükâfatı ayrıdır. Âdeta insanın büyük bir misali olan âlemde tecelli eden bütün ilahî isimler, âlemin küçük bir örneği olan insanda da cilvelerini umumiyetle gösterir.

Mesela nasıl ki, sıhhat, afiyet ve lezzet gibi faydalı şeyler insanı şükrettirir, o makineyi pek çok yönden vazifelerine sevk eder ve insan bir şükür fabrikası gibi olur. Aynen öyle de, musibetler, hastalıklar, elemeler ve başka arızalar o makinenin diğer çarklarını harekete geçirir. İnsanın mahiyetinde bulunan acz, zaaf ve fakr madenini işletir. Bir lisan ile değil, belki her bir uzvun farklı lisanlarıyla insana bir sığınma, yardım dileme vaziyeti verir.

İnsan o arızalarla âdeta, ayrı ayrı binlerce yazı yazan işlek bir kalem olur. Hayatının sayfasında veyahut Levh-i Misâlî'de⁸⁵ kader kalemiyle hayat programını yazar, Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin bir ilannamesi ve O'nun manzum bir kasidesi hükmüne geçip yaradılıştan gelen vazifesini yerine getirir.

- 56 “‘Ya Rabbi, bu dert bana iyice dokundu. Sen merhametlilerin en merhametlisinin.’ diye niyaz etmişti.” (Enbiyâ sûresi, 21/83)
- 57 Allah Teâlâ, duanın yer aldığı ayet-i kerimenin hemen ardından, Hazreti Eyyûb’un (aleyhisselam) duasını kabul buyurduğunu beyan etmektedir. (Bkz. Enbiyâ sûresi, 21/84)
- 58 Ya Rabbi, bu dert bana iyice dokundu. Sen merhametlilerin en merhametlisinin.
- 59 Kıssanın ayrıntılı hali için bkz. İbnü’l-Mübârek, ez-Zühd s. 49; et-Taberî, Câmiu’l-Beyân 17/71-72, 23/165-166; İbni Hacer, Fethu’l-Bârî 6/421.
- 60 Bkz. İbnü’l-Esîr, el-Kâmil fi’t-Târîh 1/98-100.
- 61 Bkz. Enbiyâ sûresi, 21/84; Sâd sûresi, 38/42-43. Ayrıca Cenâb-ı Hak, Hazreti Eyyûb (aleyhisselam) üzerine altın çekirgeler indirmiştir: (Bkz. Buhârî, gusûl 20, enbiyâ 20, salât 42).
- 62 Bkz. Tâhâ sûresi, 20/124; Zuhuf sûresi, 43/36.
- 63 Bkz. Mutaffifîn sûresi, 83/14; Tirmizî, tefsîru sûre (83) 1; İbni Mâce, zühd 29; Muvatta, kelâm 18.
- 64 İnsanın günahı tevbe ettiği zaman o günahı hiç işlememiş hale geleceğine dair bkz. İbni Mâce, zühd 30.
- 65 Bkz. Nûr sûresi, 24/39; Hac sûresi, 22/31.
- 66 “Bilakis onların kalbleri paslandı.” (Mutaffifîn sûresi, 83/14).
- 67 Mülk sahibi, mülkünde dilediği gibi tasarruf eder.
- 68 Allah Teâlâ’nın, günahı arındırmak istediği kullarına musibet ve belâlar verdiğine (İbni Ebî Şeybe, el-Musannef 7/81; el-Hâkim, el-Müstedrek 1/500), hastalıkların geçmiş günahlara kefareti, geri kalan hayat için de bir öğüt olduğuna (Müslim, birr 52; Ebû Dâvûd, cenâiz 1), hastalıkların Allah Teâlâ’dan birer hediye olduğuna dair bkz. ed-Deylemî, el-Müsned 1/123; el-Hakîm et-Tirmizî, Nevâdiru’l-Usûl 1/286.
- 69 Bkz. “Mümin kişiye bir ağrı, bir yorgunluk, bir hastalık, bir üzüntü, hatta ufak bir tasa isabet edecek olsa Allah o sebeple müminin günahlarından bir kısmını mağfiret buyurur.” (Buhârî, merdâ 1; Müslim, birr 52); “Erkeğiyle kadınıyla müminlerin bizzat kendisinde, çocuğunda, malında belâ eksik olmaz. Ta ki hatasız olarak Allah’a kavuşsun.” (Tirmizî, zühd 57; Muvatta, cenâiz 40; Dârimî, rikak 76).
- 70 Bkz. Bakara sûresi, 2/155; Âl-i İmran sûresi, 3/152, 154, 186; Mâide sûresi, 5/48; En’âm sûresi, 6/165; A’râf sûresi, 7/129; Yûnus sûresi, 10/14.
- 71 Bkz. Tevbe sûresi, 9/105; Necm sûresi, 53/39.
- 72 Bkz. Bakara sûresi, 2/21; Necm sûresi, 53/36.
- 73 Peygamber Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) dualarında şu ifadeler vardır: “Allahım! Yakîninden öyle bir hisse lütfet ki dünyevî musibetlere tahammül kolaylaşsın... Ve bize dinî musibet verme.” (Tirmizî, deavât 79; en-Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ 6/106).
- 74 Bkz. Dârimî, rikak 56; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 2/159, 194, 198, 3/148, 238, 258.
- 75 “Bize uygun gördüğü her halimizden ötürü hamdolsun Rabbimize... Yeter ki küfür ve sapkınlığa düşüp de cehennemlik olmayalım.” Bkz. Tirmizî, deavât 128; Ebû Dâvûd, edeb 97, 98; İbni Mâce, edeb 55, duâ 2; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 2/117.
- 76 Bkz. “Eğer şükrederseniz nimetlerimi daha da artırırım.” (İbrahim sûresi, 14/7).
- 77 Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), dünyevî musibetlere tahammülü istemiş, dinî musibet vermemesi için Allah Teâlâ’ya dua etmiştir. (Tirmizî, deavât 79; en-Nesâî, es-Sünenü’l-Kübrâ 6/106).
- 78 Koyunları başkasına ait yerin hemen bitişiğinde otlatmaktan kaçınılması gerektiğine dair bkz. Buhârî, îmân 39, büyü’ 2; Müslim müsâkat 107. Ayrıca şefkatli bir çoban, koyunlarını tehlikeli yerlere girmekten nasıl koruyorsa Allah Teâlâ’nın da mümin kulunu öyle koruduğuna dair bkz. İbni Ebî Âsım, ez-Zühd s. 65; Ebû Nuaym, Hilyetü’l-Evliyâ 1/11; ed-Deylemî, el-Müsned 5/227.
- 79 Bkz. Buhârî, merdâ 1; Müslim, birr 50-52; Tirmizî, tefsîru sûre (4) 24; Ahmed İbni Hanbel, el-Müsned 2/303, 335, 402.
- 80 Hastalıkların geçmiş günahlara kefareti, geri kalan hayat için de bir öğüt olduğuna dair bkz. Müslim, birr 52; Ebû Dâvûd, cenâiz 1. Ayrıca hastalıkların Allah Teâlâ’dan birer hediye olduğuna dair bkz. ed-Deylemî, el-Müsned 1/123; el-Hakîm et-Tirmizî, Nevâdiru’l-Usûl 1/286.
- 81 Bkz. İbni Mâce, tıb 18; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef 2/441. Hastalık ismi zikredilmeyen rivayetler için bkz. Buhârî, merdâ 2, 14, tefsîru sûre (14) 1; Müslim, münâfikîn 64.
- 82 Tebeddül etmek: Değişmek.
- 83 Bkz. “İyilikle kötülük bir olmaz. O halde sen kötülüğü en güzel tarzda uzaklaştırmaya bak. Bir de bakarsın ki seninle kendisi arasında düşmanlık olan kişi candan, sıcak bir dost oluvermiş!” (Fussilet sûresi, 41/34).
- 84 “Her durum için söylenecek uygun bir söz vardır.” ifadesi için bkz. el-Beyhakî, Şuabü’l-İmân 4/263; Hatîb el-Bağdâdî, el-Câmi’ li Ahlâki’r-Râvî ve Âdâbi’s-Sâmi’ 1/212, 407.
- 85 Levh-i Misalî: Maddî âlemdeki varlıkların ve hadiselerin suretlerinin görüldüğü, misal âlemindeki levhalar, aynalar.

Bir Doktora Yazılan Mektuptur

Merhaba ey kendi hastalığını teşhis edebilen bahtiyar doktor, samimi ve aziz dostum!

Hararetli mektubunun gösterdiği ruhen uyanışın tebrike lâyıktır. Biliniz ki, varlıklar içinde en kıymetli olan, hayattır. Vazifeler içinde en kıymetlisi, hayata hizmettir. Ve hayata hizmet hükmündeki işler içinde en kıymetlisi, fâni ömrün bâki bir hayata dönmesi için çalışmaktır. Şu hayatın bütün kıymeti ve önemi ise bâki hayata çekirdek, başlangıç ve tarla olması yönüyledir. Yoksa ebedî hayatı zehirleyecek ve bozacak bir tarzda dikkatini sadece şu fâni hayata yoğunlaştırmak, ani bir şimşegi ebedî bir güneşe tercih etmek gibi bir divaneliktir.

Hakikatte herkesten daha hasta olan, maddeci ve gafil doktorlardır. Eğer Kur'an'ın kutsî eczanesinden panzehir gibi iman ilaçlarını alabilseler, hem kendi hastalıklarını hem de insanlığın yaralarını tedavi ederler, inşallah. Senin şu uyanışın yarana bir merhem olduğu gibi, seni de doktorların hastalığına bir ilaç yapar.

Hem bilirsin, ümitsiz bir hastaya manevî bir teselli, bazen bin ilaçtan daha faydalıdır. Halbuki tabiat bataklığında boğulmuş bir doktor, o biçare hastanın elemli ümitsizliğine bir karanlık daha katar. İnşallah, bu uyanışın seni öyle biçarelerin teselli kaynağı ve nurlu bir doktor yapar.

Bilirsin ki, ömür kısadır, lüzumlu işler pek çoktur. Benim gibi sen de kafanı yoklasan, bildiklerin içinde ne kadar lüzumsuz, faydasız, önemsiz, odun yığınları gibi cansız şeyler bulursun. Çünkü ben baktım, lüzumsuz çok şey buldum. İşte, o ilmî malûmatı, o felsefî bilgileri faydalı, nurlu, canlı yapmanın çaresini aramak lâzımdır. Sen de Cenâb-ı Hak'tan bir uyanış iste ki, Hakîm-i Zülcelâl aklını kendi hesabına çevirsin, o odunları tutuşturup nurlandırsın. Lüzumsuz ilmî bilgilerin, kıymetli ilahî marifet hükmüne geçsin.

Zeki dostum! Kalbim çok arzu ederdi ki, ilim sahiplerinden, iman nurlarına ve Kur'an'ın sırlarına aşk u şevk derecesinde ihtiyaç hissetmesi yönüyle Hulûsi Bey'e benzeyecek kimseler ileri atılsın. Hem madem *Sözler* senin vicdanınla konuşabilir; her bir Söz'ü şahsımdan değil, belki Kur'an hakikatlerinin ilancısından sana bir mektup ve Kur'an'ın kutsî eczanesinden birer reçete farz et. Burada olmadığın halde, yanımdaymış gibi bir sohbet dairesini onlarla aç.

Hem arzu ettiğin vakit bana mektup yaz. Cevap vermesem de gücenme, çünkü eskiden beri pek az mektup yazarım. Hatta üç senedir, kardeşimin çok mektubuna bir tek cevap yazdım.

Said Nursî

